

NOTAT

om militært samarbejde

**Ny verdensmester
i våbeneksport**

**EU's kolonifortid spøger videre
Klima og pirater som nye trusler
Holger K: EU eneste alternativ**

NOTAT går i dybden og giver indsigt hver måned

TILBUD TIL NYE LÆSERE:

Få det første nummer for 29,50 kr.
og styr selv hvilke temanumre der ønskes.

Ekstra eksemplarer af dette og tidligere numre kan købes til undervisning eller møder. Send en e-mail til notat@notat.dk eller ring på tlf. 86 48 16 00 og få et tilbud.

Du kan nu styre dit abonnement helt selv. Gå ind på www.mitabonnement/notat.dk og tast dit abonnementsnummer – her kan du »pausere«, som vi kalder det. Du vælger bare at springe over, hvis det kommende tema ikke interesserer dig, eller hvis du i en periode ikke har tid til NOTAT-læsning. Så forlænges dit abonnement bare. Mere fleksibelt kan det ikke være.

Hvis du flytter eller ønsker ændringer i dit abonnement, klarses det også på hjemmesiden.

Styr selv dit abonnement på: www.mitabonnement/notat.dk

Abonnementsservice:
NOTAT, Ved Søen 1, Jels, 6630 Rødding, tlf. 70 26 16 48
abonnement@notat.dk
Konto til abonnement: Reg. nr. 7990
Konto nr. 2031982

Priser på NOTAT:
Almindelig stykpris:
49,50 kr. ved betaling pr. nummer
45,50 kr. ved betaling for 3 numre = 136,50
43,25 kr. ved betaling for 6 numre = 259,50
41,25 kr. ved betaling for 12 numre = 495,-

Rabat stykpris for studerende og pensionister:
38,00 kr. ved betaling pr. nummer
35,00 kr. ved betaling for 3 numre = 105,-
33,00 kr. ved betaling for 6 numre = 198,-
31,00 kr. ved betaling for 12 numre = 372,-

Institutioner og foreninger stykpris:
68,00 kr. ved betaling for 6 numre = 408,-
66,00 kr. ved betaling for 12 numre = 792,-

Redaktion: NOTAT, Christiansborg, 1240 København K.
redaktionen@notat.dk

I redaktionen: Åge Skovrind, Erling Böttcher (ansv.), Anders Rom Dahl, Staffan Dahllöf, Pelle Christy Geertsen, Kenneth Haar, Luise Pihl og Sven Skovmand.
NOTAT udgives i samarbejde med ind/dem-gruppen i EU-Parlamentet og EUD.
Lay-out og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

Regnskab, annoncer og ledelse:
NOTAT, Nordkystvejen 2 F, 8961 Allingåbro, tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

ISSN: 1603-7480

Indhold

- En europæisk militær Union i støbeskeen? 4**
De vigtigste milepæle gennem de sidste ti år.
- EU i aktion 5**
Igangværende og afsluttede operationer fra 2003 til i dag.
- Sikkerhedsstrategi – nu med klima og pirater 6**
Kun få kender til den fælles sikkerhedsstrategi.
Nu er den blevet opdateret.
- Sarkozys store drømme 8**
Frankrig vil have et stærkere Forsvars-Europa
– og bevare kontrollen med de franske tropper.
- Og hvordan gør vi så det? 10**
Midlerne er diplomati, politiuddannelse, udviklingsbistand
– og kampgrupper. Måske.
- Førertróp kan gøre ambitioner til virkelighed 11**
De mest ambitiøse må tage førertrójen på, mener tysk forsker.
- Mere militær med Lissabon-traktaten 12**
Nye tiltag på forsvarsområdet i forslaget til ny europæisk grundlov.
- Koloni-fortiden spørger videre 14**
Uanset hvad EU gør i DR Congo,
bliver det af nogle anset for en part i konflikten.
- Franske soldater under anklage for tortur 16**
Retsligt efterspil fra Operation Artemis.
- Ny verdensmester i våbeneksport 18**
4 ud af 10 våben rundt om i verden stammer nu
fra europæiske fabrikker.
- Turbo på intern våbenhandel 20**
EU-Parlamentet stemte ja til det indre våbenmarked.
- Slappe regler for eksport 20**
Trods adfærdskodeks ender de europæiske våben
i borgerkrige og undertrykkelse.
- Våben til konflikt i Mellemøsten 21**
Kun 28 ansøgninger om våbeneksport til Israel blev afvist.
- Fra Venus til Mars 22**
Ny rapport: EU's rumpolitik bliver i stigende grad drevet frem
af militære snarere end civile mål
- Nordiske lande nedlægger FN-styrke 24**
SHIRBRIG-brigaden med hovedkvarter i Danmark lukker til sommer.
- So oder So bliver det en militær stormagt 26**
Interview med den tyske fredsaktivist og MEP Tobias Pflüger.
- EU er det eneste alternativ til USA (og Fogh) 28**
Interview med Holger K. Nielsen, Socialistisk Folkeparti.

Militærmagt Europa?

I gamle dage vidste man da hvor fronten stod. Og man vidste hvad våbenkapløbet gik ud på. Begge dele var øst mod vest – Sovjet-Kina blokken mod USA-Vesteuropa-blokken. Det var før 1990'erne.

Nu er det hele lidt mere indviklet. Der lurser så mange farer derude, farer som begrundet oprustning, fremgår det af EU's sikkerhedsstrategi – nu i ny version med klima og pirater (side 6). Siden Amsterdam-traktatens vedtagelse i 1998 har de udenrigspolitiske skåltaler i EU handlet om fredsbevarelse og fredsskabelse. Men faktum er dog at det nye årtusinde er kendetegnet af fornyet oprustning, i verden såvel som og især i Europa (side 18).

I denne udgave af NOTAT søger vi efter svar på spørgsmålet: Hvad vil Europa med militæret? En del af svaret finder man i den Lissabon-traktat som EU's regeringsledere vil have gennemført, men som det irske nej har sat på standby. Her står blandt andet om at Unionens interesser skal forsvares og at der skal dannes en fælles forsvarspolitik (side 12), ja endog en fælles rumpolitik (side 22).

Mere svar finder vi hos to fremtrædende forsvarspolitiske debattører, SF's Holger K. Nielsen og en veteran fra den tyske fredsbevægelse (side 26 og 28). Lige så enige de er om at Europa efterhånden bliver en militær magt, lige så uenige er det om hvorvidt det er ønskeligt eller ej.

I Danmark stemte befolkningen i 1992 nej til Maastricht-traktaten, og derfor er Danmark undtaget EU's forsvarspolitik. Et stort flertal i Folketinget ønsker undtagelsen ophævet, og planen er på et tidspunkt at spørge vælgerne ved en folkeafstemning.

Det er og bliver en indviklet sag at tage stilling til EU's forsvarspolitik, og hvorvidt Danmark skal være med eller ej. Det viser blandt andet vanskelighederne i Afrika (side 14 og 16). Vi håber med denne udgave af NOTAT at give stof til debatten om den forsvarspolitiske udvikling i Europa. God læselyst.

Erling Böttcher
redaktør

En europæisk militær Union i støbeskeen?

Man kan, hvis man vil, se fremtidens EU-hær indskrevet i Lissabon-traktaten – forslaget til ny grundlov for EU. Her står sort på hvidt at EU's fælles-forsvarspolitik: »vil føre til et fælles forsvar.«

Man kan også hæfte sig ved fortsættelsen: »...når Det Europæiske Råd med enstemmighed træffer afgørelse herom.« Spørgsmålet er så om de 27 lande i EU nogensinde vil gøre det. Mange vil sige at det aldrig vil ske, og at ambitionerne om at udvikle en Union med militære muskler foreløbig er endt i noget der ligner en fiasko. Andre vil sige at det militære samarbejde allerede har udviklet sig ganske langt – om end ikke helt så hurtigt som de mest militærbegeistrede måtte ønske.

Her gennemgår vi de vigtigste milepæle

Fælles Udenrigs- og Sikkerheds Politik (1993)

I starten af 1990'erne skete store internationale omvæltninger: Sovjetunionens sammenbrud, borgerkrigen i det tidligere Jugoslavien og genforeningen af Tyskland. Disse begivenheder medvirkede til at der blev sat turbo på udvikling af en fælles udenrigspolitik i EU.

I Maastricht-traktaten (som de danske vælgere forkastede i 1992, men vedtog med forbehold i 1993) blev udenrigs- og sikkerhedspolitikken traktatfæstet.

Det blev nu slået fast at udenrigs- og sikkerheds-politikken »omfatter alle spørgsmål vedrørende den Europæiske Unions sikkerhed, herunder udformningen på langt sigt af en fælles forsvarspolitik, som med tiden vil kunne føre til et fælles forsvar«.

Udrykningsstyrke på 60.000 mand (1999)

Amsterdam-traktaten indskrev de såkaldte Petersberg-opgaver i EU's traktatgrundlag. Der var tale om omfattende humanitære opgaver, redningsopgaver og fredsbevarende opgaver, herunder indsættelse af egentlige kampstyrker.

EU's udenrigs- og sikkerhedspolitik blev formelt udvidet med en sikkerheds- og forsvarspolitik på topmødet i Köln, juni 1999. Topmødet i Helsingfors i december 1999 satte tal på EU's militære ambitioner: I 2003 skulle EU inden for 60 dage kunne udsende en militær styrke på op til 60.000 soldater i mindst 1 år.

Solana bliver »højststående repræsentant« (1999)

Amsterdam-traktaten, som trådte i kraft 1. maj 1999, udbyggede det udenrigs- og sikkerheds-politiske samarbejde på flere punkter.

EU fik nu en »højststående repræsentant for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik«, en slags EU-udenrigsminister. Den tidligere generalsekretær i NATO, Javier Solana, blev første og foreløbig eneste mand på posten.

Der blev samtidig blødt op på kravet om enstemmighed med den vigtige artikel 13, som indfører princippet om »konstruktiv afståelse«. Den betyder at et land kan vælge at undlade at blokere for en enstemmig afgørelse – en udvej designet til små lande, som ikke tør sætte sig op imod de store, men som af indenrigspolitiske grunde heller ikke tør være med i en kontroversiel aktion. Der blev også mulighed for at benytte kvalificeret flertal f.eks. hvis beslutningen er en del af en strategi, som stats- og regeringscheferne allerede har vedtaget i Det Europæiske Råd.

EU fik samtidig et forstærket samarbejde med Vestunionen.

EU i aktion (fra 2003)

De første blå-gule soldater kom i aktion i marts 2003, da EU overtog ledelsen af NATO's militære operationer i Makedonien. Tre måneder senere sendte EU en styrke på 1.800 soldater til Den Demokratiske Republik Congo – den første aktion udenfor EU's nærområde. Det største bidrag kom fra Frankrig, men også Belgien, Sverige og Storbritannien sendte soldater. Siden har EU været engageret i militære og politimæssige operationer i bl.a. Bosnien-Herzegovina, Sudan, Congo, Georgien og Indonesien (se listen på side 5).

Solana-doktrinen (2003)

Grundlaget for EU's sikkerhedspolitik blev formuleret i Solana-doktrinen »Et sikkert Europa i en bedre verden« fra december 2003. Solana-doktrinen beskriver bl.a. de geografiske områder hvor EU har interesser at forsvare, i givet fald med våbenmagt.

Dokumentet gennemgår militære og andre trusler mod EU og hvad EU forventes at gøre mod disse trusler: terrorisme, spredning af masseødelæggelsesvåben, regionale konflikter, staters sammenbrud og organiseret kriminalitet.

Sikkerhedsstrategien blev opdateret på EU's topmøde i december 2008.

Det Europæiske Forsvarsagentur (2004)

For at udvikle EU's forsvarspolitik oprettede man i 2004 det Europæiske Forsvarsagentur. Agenturet har bl.a. til opgave at fremme det europæiske våbensamarbejde, fremme et konkurrencedygtigt europæisk marked for forsvarsudstyr. Samme år blev der vedtaget nye konkrete 2010-målsætninger, som blandt andet omfatter oprettelse af mobile kampgrupper.

Kampgrupper – parade men ikke i brug (2007)

Kampgrupper, også kaldet stående indsatsstyrker, er mobile militære enheder som skal kunne sendes ud i verden i 30 til 120 dage med forholdsvis kort varsel – 15 dage efter en politisk beslutning.

En kampgruppe består typisk af cirka 1.500 soldater plus støttepersonel – i alt 2.500-2.800 mand.

Kampgrupper har stået klar siden 2007 som en stående beredskabsstyrke for et halvt år ad gangen, med deltagere fra to til fire medlemslande. NATO-landet Norge deltog i den nordiske kampgruppe sidste år sammen med EU-landene Sverige, Finland, Estland og Irland. Deltagelsen fra EU-landene er frivillig, og landene melder ind hvornår de ønsker at bidrage.

Foreløbig er der tilsagn om kampgrupper til og med foråret 2013, men der er flere huller i vagtskemaet.

Kampgrupperne er endnu ikke blevet brugt. I Sverige, som havde ledelsen for en kampgruppe sidste forår og har tegnet sig for en ny omgang i 2011, har socialdemokraterne meldt fra med henvisning til omkostningerne. Ledelsen af en kampgruppe på standby sidste år kostede 1,2 milliarder svenske kroner.

Igangværende EU-operationer

Bosnien-Hercegovina, EUPM, civil 182 mand, 2003–
Bosnien-Hercegovina, EUFOR-ALTHEA, militær 2.500 mand, 2004–
Irak, EUJUST LEX, civil 25 mand, 2005–
Palæstina, EUBAM RAFAH, 27 mand, 2005–
Palæstina, EUPOL COPPS, 31 mand, 2006–
AFGHANISTAN, EUPOL, civil 230 mand, 2007–
RD Congo, EUPOL, civil 39 mand, 2007–
RD Congo, EUSEC, civil/militær 40 mand, 2005–
Tchad, EUFOR TCHAD/RCA, militær 3.700 mand, 2008–2009
Guinea-Bissau, EU SSR, civil/militær 39 mand, 2008–
Kosovo, EULEX KOSOVO, civil under forberedelse, 1.900 mand
Somalia, EUNAVFOR ATALANTA, militær (piratbekæmpelse), 2008–

Andre operationer:

Grænseinspektioner mellem Moldavien og Ukraine, og i Georgien.

Lissabon-traktaten (?)

Lissabon-traktaten indeholder flere nye bestemmelser om indholdet, beslutninger og finansiering af militære aktioner. En vigtig nyskabelse er at EU får en slags udenrigsministerium, og at lande som ønsker det, kan danne en militær fortrop – kaldet permanent struktureret samarbejde.

Deltagelse i kampgrupper er sammen med deltagelse i Den Europæiske Forsvarsagentur de to betingelser som skal opfyldes for at et land kan indgå i dette samarbejde. Danmark deltager ikke i nogen af delene i kraft af forsvarsforbeholdet.

Det bliver også traktatfæstet at »medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet.« Læs mere om traktaten på side 12.

Afsluttede operationer

Congo, ARTEMIS, militær, 2003
Makedonien, CONCORIDA, militær, 2003
Makedonien, EUPOL PROXIMA, civil, 2004–2005
Georgien, EUJUST THEMIS, 2004–2005
Indonesien, AMM Aceh, overvågning, 2005–2006
Sudan, Støtte til AMIS II, civil/militær, 2005–2006
Makedonien, EUPAT, civil, 2006
Congo, EUFOR, militær, 2006
Congo, EUPOL Kinshasa, civil, 2005–2007

Mere om missionernes indhold, mandat, opgaver og ledelse på Ministerrådets hjemmeside consilium.europa.eu – se under EFSP (Den Europæiske Forsvars- og Sikkerhedspolitik)

Europæisk sikkerhedsstrategi – nu med klima og pirater

De 27 EU-lande har en fælles sikkerhedsstrategi. Det er der bare ikke så mange der ved. Måske fordi den ikke bliver taget særlig alvorligt.

PAPIRSTRATEGI. Ligesom Egon Olsen altid havde en plan, har EU's højtstående udenrigs- og sikkerhedspolitiske koordinator Javier Solana, fået lavet en strategi, en Europæisk Sikkerhedsstrategi – ESS (European Security Strategy).

Den fem år gamle plan findes nu i en opdateret version, med opbakning fra højeste sted.

På EU-topmødet i Bruxelles den 11.-12. december sidste år stillede samtlige 27 medlemslandes regeringschefer sig bag det omarbejdede dokument om hvordan EU skal reagere på trusler udefra.

Strategien kunne derfor kaldes for EES version 2.0 – hvis der var afgørende nyt. Det er bare ikke tilfældet, mener Niels Aadal Rasmussen, senioranalytiker ved Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) med speciale i sikkerheds- og forsvarspolitik.

Hans spontane beskrivelse af det formelt centrale dokument er kort og kontant:

»Det er blevet et flop.«

Halvt fyldt op

Heller ikke på Dansk Institut for Militære Studier (DIFMS) er man imponerede over strategien:

»Den ville være vigtig hvis der fandtes et apparat bag formuleringerne. Men det gør der ikke. Den er udtryk for et ønske om at EU er en sikkerhedspolitisk aktør, og ikke et udtryk for den operative situation, siger forskeren Henrik Ø. Breitenbauch.

En lidt mere positiv vurdering finder

man hos det EU-finansierede International Institute for Security Studies (ISS) i Paris.

Her mener forskningsmedarbejdere Giovanni Grevi at det afgående franske formandskab har gjort det så godt som det har været muligt – sagt med henvisning til at forsvarsanliggender er noget som kræver enstemmighed, og at området er politisk følsomt.

»Jeg vil sige at glasset i store træk er fyldt halvt op,« siger Giovanni Grevi.

Temakatalog

Det som forsvarsanalytikerne reagerer på, er forskellen mellem de trusselsbilleder som tegnes i strategidokumentet, og de midler som EU har til rådighed for at afværge de udpegede trusler.

»Strategien handler mere om de mål som EU gerne vil opnå, end hvordan disse mål skal nås. Det kommer mest til at ligne en beskrivelse af forskellige temaer,« siger Niels Aadal Rasmussen.

De temaer eller trusler som EU skal håndtere, blev i den oprindelige strategi fra 2003 beskrevet som:

- Terrorisme
- Spredning af masseødelæggelsesvåben
- Regionale konflikter (f.eks. på Balkan og i Kaukasus)
- Sammenbrudte stater (f.eks. Somalia)
- Organiseret kriminalitet.

Disse fem trusselsbilleder er der stadig. Problemkataloget er så blevet udvidet med yderligere opgaver i den opdaterede version fra december 2008.

Pirater og klimaforandringer

Nyt siden sidste år er blandt andet henvisninger til krigen i Georgien, til en øget vægt på sikker energiforsyning, til informationssikkerhed (cyber security), og til pirater ved Afrikas Horn.

Og så har klimaet fået sit eget afsnit. Klimaforandringer beskrives som en sikkerhedspolitisk trusselsforstærker (»threat multiplier«), for eksempel i forbindelse med konflikter om handelsruter, og strid om ressourcer som ikke tidligere har været tilgængelige.

»Den nye version er mindre optimistisk med hensyn til følgerne af globalisering,« vurderer Giovanni Grevi. Han peger også på en formulering om at »suveræniteten i det enogtyvende århundrede mere end nogensinde medfører ansvar« for at beskytte befolkninger mod massejord, krigsforbrydelser og etnisk udrensning.

»Det er en nyhed i forhold til national suveræniteten,« siger han.

På den anden side er der konfliktområder i verden som EU's sikkerhedsstrategi forholder sig meget forsigtigt til.

»Formidabel kraft for det gode«

Irak omtales kun i en enkelt sætning – som eksempel på at EU har støttet opbygningen af landet ved at træne politikfolk og jurister (operation EUJUST/LEX).

EU's forhold til Rusland beskrives på den ene side som forværret i forbindelse med konflikten med Georgien. Og EU forventer nu at Rusland »opfylder sine for-

pligtelser på en måde som vil genskabe den nødvendige tiltro.»

Den kritik forhindrer på den anden side ikke brugen af betegnelsen »partnerskab« om relationerne til Rusland.

»Forholdet mellem EU og Rusland er helt klart et omdrejningspunkt for politiske skillelinjer mellem EU's medlemslande,« konstaterer Niels Aadal Rasmussen.

Til gengæld er der ingen tvivl om de tætte bånd til USA, og at USA er EU's nøglepartner.

»Der hvor vi har arbejdet sammen, har EU og USA udgjort en formidabel kraft for det gode i verden,« står der i strategien som dog ikke kommer med eksempler på hvor denne godhed konkret har udmøntet sig.

Overvurderer sig selv

Afstanden mellem ord og realiteter får de danske analytikere til at trække på skuld-

rene eller ligefrem ryste på hovedet over EU-strategien.

Udsendelsen af 200 civile observatører til Georgien omtales i strategien som et succesrigt eksempel på hvad EU kan udrette, når man agerer samlet og har den fornødne politiske vilje.

»Dem der nede i Bruxelles har det med at overvurdere deres egen betydning«, siger Henrik Ø. Breitenbauch på DIFMS, som ikke tror at strategidokumentet vil få nogen synderlig indflydelse på diskussioner om fremtiden for det danske forsvar:

»Jeg skal ikke udelukke at nogen i Forsvarskommissionen har læst den, men jeg mener ikke det vil spille nogen rolle for kommissionens arbejde.«

Niels Aadal Rasmussen som er op-havsmand til afsnittet om sikkerheds- og forsvarspolitik i DIIS-rapporten om de

danske EU-forbehold, har samme vurdering:

»Strategien får ingen betydning for et kommende forsvarsløst. Det fortjener den heller ikke sådan som den ser ud.« ♦

Læs mere

Det oprindelige dokument »Et sikkert Europa i en bedre verden – en europæisk sikkerhedsstrategi« kan hentes på Javier Solanas hjemmeside via adressen consilium.europa.eu

Opdateringen fra december 2008 findes i menuen Rådet. Gå videre til Det Europæiske Råd, Documents submitted to the European Council. Eller søg på den danske titel: »Rapport om gennemførelsen af den europæiske sikkerhedsstrategi – At skabe sikkerhed i en verden i forandring«.

FOTO: SCANPIX

I december 2008 indledte EU sin seneste militære mission: Operation Atalanta som skal bekæmpe piratvirksomhed ud for Somalias kyst.

Sarkozys store drømme

Europa kan kun blive en politisk magtfaktor hvis man har de nødvendige diplomatiske og militære midler, mener den franske præsident. Han vil have Frankrig med i NATO-samarbejdet, på betingelse af et stærkere Forsvars-Europa. Men kontrollen med de franske tropper skal stadig ligge i Paris.

MENU FRANÇAIS. Ordene forsvar, Frankrig og EU-ambitioner hænger godt sammen.

Hvor Tyskland har holdt en lav militær profil i EU af åbenlyse historiske grunde, og Storbritannien er blevet beskrevet som et amerikansk hangarskib uden for det europæiske kontinent, har Frankrig været den mest ivrige fortaler for at udvikle forsvarssamarbejde i EU-regi.

Seneste store udspil kom sommeren 2008.

Præsident Nicolas Sarkozy som var tiltrådt året før, slog til lyd for en hel og fuld fransk deltagelse i forsvarsalliancen NATO.

Frankrig var en af grundlæggerne af NATO i 1949, men stod uden for NATO's militærkomité i årene 1966-1995, og står stadig uden for NATO's militære kommandostruktur. Der er heller ingen NATO-baser eller ikke-franske tropper på fransk jord.

Samtidig – og det var en betingelse for det franske NATO-engagement – ville

Sarkozy satse mere på forsvarssamarbejdet i EU-regi.

Mangler militær magt

Tiden var løbet fra en fransk enegang, ifølge Sarkozy:

»Se hvad der er sket: Vi har fået en utilstrækkelig europæisering af NATO, og der er sket alt for lidt med Forsvars-Europa,« sagde den franske præsident i en tale til franske officerer i Paris den 17. juni 2008.

Den tale, og bag denne en hvidbog om omlægning af det franske forsvar, var med til at skrue op for forventninger om at forsvarspolitik ville blive en topprioritet i det franske EU-formandskab.

Det var der flere grunde til.

Foruden at ville slå bro over kløften mellem NATO og EU talte Sarkozy varmt for at nu skulle der ske noget drastisk på området:

En hvidbog om fremtiden for det franske forsvar fra sommeren 2008 foreslår nedskæringer i antallet af soldater og øgede bevillinger til våben og udstyr som skal klæde Frankrig på til at spille en stærkere international rolle. På billedet det franske Militærakademi, l'Ecole Militaire, bag Eiffeltårnet.

»Hvordan kan man forestille sig Europa som en politisk magtfaktor hvis man ikke har de diplomatiske og militære midler til at implementere sine politiske beslutninger,« lød det retoriske spørgsmål.

Færre soldater, mere moderne udstyr

På den franske hjemmebane går øvelsen ud på at skære ned på antallet af soldater og civilansatte i det franske forsvar. Til gengæld skal de økonomiske bevillinger til våben og udstyr skrues op fra 15 til 18 milliarder euro pr. år.

Alt i alt var det sød musik i ørerne for forsvarsengagerede EU-embedsmænd og politikere. Det er det muligvis stadigvæk, selv om de faktiske skridt har været få og små.

I sin tale omtalte Sarkozy NATO's kommende 60-års jubilæum i den franske by Strasbourg og den tyske søsterby Kehl i april 2009 som et passende tidspunkt til at markere de nye tilstande.

Men det var, og det er, på én betingelse:

»Der bliver efter min mening ikke gjort nogle fremskridt ved at integrere Frankrig i NATO hvis der ikke først sker fremskridt med Forsvars-Europa.«

Omtrent der står sagen nu.

Under fransk atomparaply

Der er ikke sket noget afgørende nyt med forsvars-samarbejdet i EU siden juni sidste år. Det kan selvfølgelig ske på et senere tidspunkt. Men under det franske formandskab kom blandt andet iredes nej til Lissabon-traktaten, en international finanskrise, uenigheder om EU's klimaforpligtelser og krigen i Georgien på tværs.

Men der er også et par særlige franske faktorer med i regnestykket.

Den nyfundne franske NATO-entusiasme, og ønsket om at forstærke EU's militære samarbejde må, ifølge den franske præsident, på ingen vis anfægte Frankrigs selvstændighed.

»Jeg tilslutter mig helt og fuldt de principper som general De Gaulle formulerede i sin tid,« sagde Sarkozy, og præciserede:

- Frankrig vil under alle omstændigheder have fuld kontrol med udsendelse af franske tropper.
- Frankrig stiller ingen styrker under NATO-kommando i fredstid.
- Den franske atomvåbenafskrækkelse vil forblive strengt national.

Der var dog en tilføjelse om Frankrigs atomvåben fra Sarkozy:

»Jeg er sikker på at den blotte eksistens af vores afskrækkelse bidrager til hele Europas sikkerhed.« ♦

Atomvåben til præsidentens rådighed

Atomvåben er og forbliver en helt central del af Frankrigs forsvar.

Det er nationens livsforsikring i en usikker verden, fastslog præsident Sarkozy ved et par tilfælde sidste år.

I hvidbogen om omstillingen og moderniseringen af det franske forsvar skæres budskabet ud i pap. Her i NOTATs oversættelse:

»Afskrækkelse med atomvåben forbliver en grundlæggende del af den nationale sikkerhed. Det er den yderste garanti for Frankrigs sikkerhed og uafhængighed. Hele formålet med atomvåbenafskrækkelse er at **forhindre enhver stats-baseret aggression mod nationens vitale interesser**, hvorfra den end kommer, og uanset dens form. På baggrund af de forskellige situationer som Frankrig kan blive stillet overfor i globaliseringens tidsalder er tiltroen til afskrækkelse baseret på muligheden for at sikre Præsidenten **en uafhængig og tilstrækkeligt bred og varieret række aktiver og muligheder**. Det stiller krav om modernisering af to komponenter: Havbaserede missiler på ubådsflåden og luftbårne missiler på atomvåbenduelige kampfly. Selv om der ikke er nogen direkte trussel om aggression mod Frankrig i dag, så er det afgørende vigtigt at bevare evnen til at sikre vores nations handlingsfrihed, hvis vitale interesser trues ved afpresning. Frankrig vil have redskaberne til at udvikle sin kapacitet lige så længe som atomvåben er nødvendige for sin sikkerhed.« (Fremhævelser i originalteksten)

Kilde: <http://www.ambafrance-uk.org/New-French-White-Paper-on-defence.html>

Og hvordan gør vi det så?

Midlerne er diplomati, politiuddannelse, udviklingsbistand – og kampgrupper. Måske.

VÆRKTØJSKASSEN. Der mangler ikke udfordringer for EU's fælles sikkerhedsstrategi. Det kniber noget mere med værktøjerne.

Javier Solana, ophavsmanden til sikkerhedsstrategien, og den samlede EU-ledelse bruger en hel palet for at beskrive hvad man har til rådighed af virkemidler:

- EU's egen udvidelse og associationsaftalerne med nabolande.
- Civil støtte til konfliktområder, f.eks. politimissionen EULEX i Kosovo, EU's politimission i Afghanistan, og den økonomiske støtte til den palæstinensiske myndighed på Vestbredden.
- Bistand-, handel- og miljøpolitik generelt.
- Diplomatiske initiativer. Et eksempel herpå er deltagelse i den såkaldte Kvartet (EU, USA, Rusland og FN) som har prøvet at etablere fredsaftaler i Mellemøsten.

Og så er der det militære isenkram.

»Skal kunne«

EU-landene har siden 2004 haft et overordnet mål (»Headline Goal 2010«) som blandt andet går ud på at man indenfor 60 dage skal kunne udsende 60.000 soldater til en større operation udenfor EU's egne grænser.

Samtidig skal der findes mandskab, våben og andet udstyr til:

- To større »stabiliserings- og genopbygningsoperationer« med civil deltagelse af højst 10.000 mand i mindst to år.
- To hurtige og tidsbegrænsede »reaktionsoperationer« med brug af kampgrupper.
- En nødevakueringsoperation, en overvågningsmission, en civil-militær bistandsoperation plus cirka tolv civile missioner med forskellige slags eksperter.

Nøgleordene i denne her sammenhæng er »skal kunne«. De overordnede mål er stadigvæk mål – ikke en beskrivelse af hvad EU rent faktisk har kapacitet til.

Med fly fra Ukraine

Hvilke som er de konkrete mangler er til dels hemmeligstemplet. En kendt mangelvare er

fly til troppetransporter. I den første Congo-mission i 2003 blev der lejet eks-sovjetiske transportfly fra Ukraine til opgaven.

Adgang til et hangarskib ved udgangen af 2008 er også noget som har stået på ønskelisten, og som stadig er der som et uopfyldt ønske. Dertil kommer uopklarede forhold med hensyn til EU's brug af NATO-udstyr, og ikke mindst NATO's planlægningskapacitet. På papiret er det forhold løst.

En seks år gammel aftale kaldet Berlin Plus skulle give EU adgang til NATO's værktøjskasse. Den blev indgået for at åbne op for NATO-landet Tyrkiets forhandlinger om EU-medlemskab i 2002.

Og i 2003 blev der fastlagt en beslutningsproces for hvordan EU skal styre krigsoperationer med og uden medvirken fra NATO. Men det er endnu kun papirløsninger.

I virkeligheden har Berlin Plus-aftalen kun været i brug én gang, ved EU-missionen ALTHEA i Bosnien-Hercegovina.

Intet NATO-nyt

Det er uenigheden mellem Tyrkiet og EU-landet Cypern som har sat en stopper for en tættere udmøntning af NATO-EU-samarbejdet, påpeger Niels Aadal Rasmussen i DIIS-rapporten om Danmarks EU-forbehold.

Der er heller ikke taget nogle reelle beslutninger om at få etableret en selvstændig kommandocentral i EU-regi, noget som ellers stod højt på dagsordenen for det franske EU-formandskab i efteråret.

ISS-forskeren Giovanni Grevi mener at der er sket »visse fremskridt« i diskussionen mellem NATO og EU, men han forudser ikke nogle afgørende nye beslutninger under de tjekniske og svenske EU-formandskaber i 2009.

DIIS-forskeren Niels Aadal Rasmussen er endnu mere afmålt i sin vurdering:

»Entusiasmen for Sarkozys tanker var begrænset i London og Berlin, og så blev det franske formandskab begravet i de faktiske kriser som Georgien og finanskrisen,« siger han. ♦

Førertrøp ambitione

UDDVIDET SAMARBEJDE. EU har slet ikke været i stand til at leve op til sine erklærede målsætninger om at spille en vigtig rolle i forhold til internationale kriser. Ganske vist har man nu i ti år udviklet en fælles sikkerheds- og forsvarspolitik og fået fastlagt såvel militærtekniske procedurer som den politiske ramme. Alligevel har det været småt med den konkrete indsats.

Hvis der skal ske noget, må de mest ambitiøse lande tage førertrøjen på.

Det mener Bastian Giegerich, forsker ved International Institute for Strategic Studies i London.

I en analyse af den europæiske militære krisestyring konkluderer han at »EU's bedste håb på kort og mellemlangt sigt om at forøge sin indsats kan derfor ligge i at gøre det muligt for en slags ledergruppe at handle inden for rammen af den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik (ESDP).

kan gøre r til virkelighed

Militær G6-fortrop

Muligheden for at et mindre antal lande indgår et tættere samarbejde på det militære område er indskrevet i Lissabon-traktaten i det såkaldte »permanente strukturerede samarbejde«.

Hvis man indgår i dette samarbejde, forpligter man sig til at stille tropper til EU's kampgrupper og »at intensivere udviklingen af sine forsvarskapaciteter«.

Til gengæld kan man, konkluderer Giegerich, forvente større politisk indflydelse på beslutninger om krisestyring.

Forslaget om at lade en kerne af medlemslande gå længere på det militære område, blev sidste år konkretiseret af Pierre Lellouche, medlem af det franske parlament og talsmand for præsident Sarkozy i forsvarspolitiske spørgsmål.

I et indlæg i dagbladet Le Figaro 31. januar 2008 slog han til lyd for at de seks største EU-lande – Frankrig, Tyskland, Storbritannien, Spanien, Italien og Polen – danner en fortrop på det militære område som forudsætning for at EU's militære

samarbejde kommer videre. Disse skulle så indføre fælles regler for et forstærket samarbejde, blandt andet forpligte sig til forsvarsudgifter på mindst 2 procent af bruttonationalproduktet, et fælles våbenmarked og en udrykningsstyrke på 10.000 mand. De eneste EU-lande som i øjeblikket lever op til 2 procents-forpligtelsen, er Frankrig og Storbritannien.

Store forskelle

Muligheden for et »permanent struktureret samarbejde« forsvandt – i hvert fald midlertidigt – da یره stemte nej til Lissabon-traktaten.

Men selv hvis traktaten efter en ny afstemning ender med at blive vedtaget, kan planerne om en militær G6-klub blive svære at enes om, hvis man skal tro Bastian Giegerichs analyse. Uenighederne er måske for store. »Mange af forklaringerne på afstanden mellem EU's ambitioner og virkeligheden kan findes i medlemslandenes hovedstæder, ikke i Bruxelles,« skriver han og gennemgår såvel ambitioner og det faktiske troppebidrag til internationale opgaver for hvert enkelt land.

Hvis EU skal spille med musklerne i internationale kriser, må de mest ambitiøse EU-lande tage førertrøjen på og udnytte Lissabon-traktatens muligheder for »permanent struktureret samarbejde«, mener tysk forsker.

»At en lille gruppe tager førertrøjen på er et følsomt emne i EU,« skriver den tyske forsker Bastian Giegerich.

Resultatet er ikke overraskende at Frankrig og Storbritannien ligger på et højere niveau end alle andre, men også at der for mange lande ikke er overensstemmelse mellem ambitioner og bidrag.

National kultur

En vigtig pointe i hans analyse er at landenes ambitioner og faktiske bidrag ikke kun er et resultat af de ressourcer et land råder over.

Med Østrig, Tyskland og Storbritannien som eksempler peger han på to andre hovedfaktorer. For det første landets sikkerhedspolitiske traditioner. Og for det andet de begrænsninger der bliver lagt på et internationalt militært engagement dels af de beslutningstagende institutioner og dels af folkestemningen.

Således når han frem til at nationale faktorer for Storbritanniens vedkommende fremmer et internationalt militært engagement. I Tyskland virker de mest begrænsende, og i Østrig næsten udelukkende begrænsende.

Følsomt emne

På grund af disse forskelle må man regne med at nationale begrænsninger for en tid vil udgøre en betydelig forhindring for gennemførelsen af den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik, lyder derfor konklusionen.

Og håbet – eller risikoen, om man vil, om en lille førergruppe er, med Giegerichs ord, heller ikke ligetil:

»At en lille gruppe tager førertrøjen på er et følsomt emne i EU. Politikudvikling i Unionen har traditionelt lagt stor vægt på at få alle med, nogle gange på bekostning af effektiviteten. Men uanset om Lissabon-traktaten træder i kraft, vil en eller anden form for krisestyrings-førertrøp i Unionen sandsynligvis være nødvendig for at tilskynde landene til at bidrage mere,« konkluderer han. ♦

Bastian Giegerich: »European Military Crisis Management – connecting ambition and reality«, Routledge 2008.

Mere militær med Lissabon-traktaten

GRUNDLOVEN. Lissabon-traktaten indeholder flere nyskabelser med hensyn til den fælles sikkerheds- og udenrigspolitik, herunder bestemmelser om indholdet, beslutninger og finansiering af militære aktioner. Nyheder i traktaten er ikke nødvendigvis det samme som nyheder i EU-sammenhæng. Flere af nyskabelserne er allerede gennemførte på en anden og mindre formaliseret måde. Vi gennemgår her de vigtigste paragraffer med markering af hvad som er nyt i forhold til den gældende Nice-traktat.

Selvstændigt EU-militærbudget

Med Lissabon-traktatens artikel 41 bliver der for første gang skabt et forsvarsbudget, under navnet »opstartsfonden«. EU-Parlamentet får ikke kontrol over dette budget. Med Lissabon-traktaten vil EU's budget således for første gang kunne bruges til militære formål.

I DAG: Ingen tilsvarende mulighed for etablere et separat budget udenom EU-Parlamentets kontrol.

På vej til fælles forsvar

Artikel 42 (2) om den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik omfatter gradvis udformning af en fælles EU-forsvarspolitik: »Denne vil føre til et fælles forsvar, når Det Europæiske Råd med enstemmighed træffer afgørelse herom. Det henstiller i så fald til medlemsstaterne, at de vedtager en sådan afgørelse i overensstemmelse med deres forfatningsmæssige bestemmelser.«

I DAG: I (den gældende) Nice-traktat hedder det: »vil kunne føre til en fælles forsvarspolitik«.

Oprustningsforpligtelse

Artikel 42 (3) slår fast at »medlemsstaterne forpligter sig til gradvis at forbedre deres militære kapacitet.«

Det Europæiske Forsvarsagentur som blev oprettet i 2004, har ifølge traktaten til opgave at overvåge dette. Desuden skal agenturet (artikel 45) »støtte forskningen i forsvarsteknologi samt koordinere og planlægge fælles forskningsaktiviteter og undersøgelser af tekniske løsninger, der imødekommer de fremtidige operationelle behov« samt »bidrage til at identificere og eventuelt gennemføre alle nyttige foranstaltninger med henblik på at styrke forsvarssektorens industrielle og teknologiske basis og øge effektiviteten af de militære udgifter.«

I DAG: Ingen tilsvarende forpligtelse.

Fortrop og kampgrupper

Målet om at operationelle kampgrupper (battle groups) er indskrevet i protokol 10 om opgaverne for et »permanent struktureret samarbejde« for de lande der vil gå videre på det militære område i artikel 42 (6) og artikel 46. Deltagerne forpligter sig til »senest i 2010 enten nationalt eller som en del af multinationale grupper af styrker at kunne levere kampenheder, der er specielt uddannet til de påtænkte opgaver, som på det taktiske plan er sammensat som kampgrupper med støtteelementer, herunder transport og logistik, som er i stand til inden for 5-30 dage at udføre opgaver som omhandlet i artikel 43 i traktaten om Den Europæiske Union, især for at imødekomme anmodninger fra De Forenede Nationer, og som har forsyninger til

at klare sig i en første periode på 30 dage, der kan forlænges til mindst 120 dage.«

I DAG: Muligheder i Nice-traktaten for 'forstærket samarbejde' mellem mindst otte medlemslande, En militær operation i Congo 2003 (Artemis) blev udført af en mindre kreds af medlemslande som en såkaldt 'fælles aktion'. Ingen tilsvarende artikel i Nice-traktaten som specifikt regulerer permanent *militært* samarbejde. Kampgrupperne har eksisteret siden 2007, men uden at være direkte reguleret i den gældende traktat.

Solidaritetsklausulen

Med artikel 42 (7) og 222 (1), indfører traktaten den såkaldte Solidaritetsklausul, som pålægger alle medlemsstater at bistå hinanden i tilfælde af et terrorangreb, en naturkatastrofe eller en menneskeskabt katastrofe med alle de instrumenter der står til dens rådighed, herunder de militære midler. Solidaritetsklausulen åbner for første gang døren for brug af militær magt inden for EU's territorium. Artikel 42 (7) slår fast at disse forpligtelser ikke berører »den særlige karakter af visse medlemsstaters sikkerheds- og forsvarspolitik« (de neutrale eller alliancefrie Irland, Østrig, Sverige og Finland).

I DAG: Solidaritetsklausulen blev vedtaget som en politisk forpligtelse af stats- og regeringscheferne efter terrorbombene i Madrid i foråret 2004, men er ikke indskrevet i Nice-traktaten.

Samarbejde med NATO

Præambelen til protokol 10 slår til lyd for en mere aktiv rolle for Unionen på sikkerheds- og forsvarsområdet som vil »bidrage til en livskraftig fornyet atlantisk alliance.« Desuden understreger protokol 11 at Unionens politik...

»skal overholde de forpligtelser, som visse medlemsstater, hvis fælles forsvar foregår i NATO, har i henhold til den nordatlantiske traktat, og skal være forenelig med den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik, der er fastlagt inden for denne ramme.«

Militære EU-aktioner overalt i verden

Artikel 43 opremser flere nye opgaver hvor EU kan anvende militære midler, herunder »fælles aktioner på **nedrustningsområdet**, konfliktforebyggende og fredsbevarende opgaver og kampstyrkers opgaver i forbindelse med krisestyring, herunder fredsskabelse og **postkonflikt-stabiliseringsoperationer**.« Desuden »**støtte til tredjelande til bekæmpelse af terrorisme på deres område**.«

Det skal ske i »overensstemmelse med principperne i De Forenede Nationers pagt« – men altså ikke nødvendigvis efter et mandat i FN's Sikkerhedsråd.

I DAG: Markeringerne med **fed skrifttype** er nyheder i forhold til den gældende Nice-traktat. ♦

EU's nye grundlov på stand-by

Irland stemte nej til Lissabon-traktaten i juni 2008 og satte en kæp i hjulet på forslaget til en ny grundlov for EU. Den nye traktat kan kun træde i kraft hvis den er godkendt i alle 27 medlemslande.

På EU-topmødet i december blev regeringslederne enige om en ændring i traktaten, så hvert medlemsland stadig har en kommissær. Meningen er at dette – sammen med en række forsikringer om at Irland kan bevare sin neutralitet, abortlovgivning og skattepolitik – skal få flere irske vælgere til at stemme ja i en ny folkeafstemning i efteråret 2009.

Der er ingen plan B hvis irerne stemmer nej igen.

Irland er det eneste land hvor vælgerne stemmer om Lissabon-traktaten.

Koloni-fortiden spøger videre

Spanske soldater patruljerer i hovedstaden Kinshasa.

Trods ufattelige lidelser for befolkningen i Den Demokratiske Republik Congo er EU stort set ude af stand til at handle. Uanset hvad EU gør, bliver det af nogle anset for en part i konflikten på grund af Belgien og Frankrigs tidligere handlinger i landet.

FASTLÅST. Når flere hundrede tusinde mennesker kommer i klemme mellem fronterne, og når civile bliver massakreret, voldtaget, udplyndret og fordrevet måltret efter etnisk herkomst, har EU så forpligtelse til at gribe ind i Afrika?

Umiddelbart vil etiske overvejelser føre til et »ja«. Alligevel overvejer man sagen grundigt og langsomt i de europæiske hovedstæder og i Bruxelles i disse måneder. Splittelsen og handlingslammelsen i EU har sine forklaringer, både i den fjerne og i den nære fortid.

De to lande som stærkest har talt for nye EU-tropper i Congo, er nemlig Belgien og Frankrig, de to tidligere koloniherrer.

Frankrig anses for at være parthaver i konflikten, idet krigerne i det østlige Congo

har forbindelse til folkemordet i Rwanda i 1994. Frankrig spillede dengang en mildt sagt tvetydig rolle, idet man intet gjorde for at standse militsernes myrderier, men tværtimod hjalp dem til at flygte, da en tutsi-hær tog magten i Rwanda.

Nej til nye tropper

Den fransk-rwandiske konflikt spiller igen og igen ind i Europa. Senest da Frankrig i efteråret 2008 foreslog at indsætte EU-styrker i Congo til at hjælpe FN-styrker – igen.

En sådan styrke havde juni-august 2003 haft heldet med sig. Styrken var på 1.800 mand – næsten alle franske + nogle svenske specialenheder, den såkaldte operation Artemis. Den skulle standse en

krig mellem stammehære og 800 FN-soldater fra Uruguay i den nordøstlige by Bunia hvor der ligger vigtige guldminer. Og operationen lykkedes. Stammehærene blev tvunget til at forlade området, hvorpå EU's soldater i september igen trak sig ud.

Men denne gang fik Frankrig ikke lov til at lede en EU-hær. Den britiske regering sagde nej, blandt andet i skuffelse over den indsats som en tilsvarende EU-styrke har kunnet yde i Tchad. Den blev oprindeligt sat ind, fordi Tchads præsident hævdede at soldater fra Sudan truede med at trænge ind i landet. Påstanden viste sig imidlertid at være forkert. Der var blot tale om røverbander der nok skabte store ødelæggelser, men som EU's soldater havde svært ved at bekæmpe.

Svært at redde ud af kaos

Congo har været udplyndret i over hundrede år, og udplyndringen fortsætter. Det begyndte i 1885 da de europæiske stormagter overlod det kolossale Congo til den belgiske kong Leopold som hans personlige ejendom. Leopold var grådig og grusom, og hans styre vakte efterhånden et sådant oprør at den belgiske stat i 1908 overtog landet. Det hjalp dog ikke congoleserne ret meget, for landets rigdom på mineraler – især kobber og kobolt – blev udnyttet af belgiske minefirmaer der ikke gjorde noget for at forbedre congolesernes vilkår.

I 1958 opstod der imidlertid en selvstændighedsbevægelse under ledelse af Patrice Lumumba, og den fik en sådan tilslutning at den belgiske regering i 1960 besluttede at trække sig ud af landet.

Tilbagestrækningen var en skandale. Belgierne trak både personale og udstyr ud af de congolesiske regeringskontorer, og da kun ganske få congolesere havde fået en videregående uddannelse, sank landet hurtigt hen i kaos.

Forholdene blev ikke bedre af at belgierne fik Lumumba myrdet, og at de i samarbejde med den afrikanske politiker Moïse Tshombé fik revet den rige Katanga-provins løs. Det førte til at FN greb ind, og i 1964 lykkedes det at erobre Katanga tilbage og skabe et forenet Congo under general Mobutus ledelse.

Men Mobutu var ingen lykke for Congo. Han udplyndrede landet med samme ihærdighed som kong Leopold. Og alle forsøg på at vælte ham mislykkedes. Så længe Den Kolde Krig varede, blev han af USA betragtet som et bolværk mod kommunismen, og det var afgørende for de amerikanske ledere.

Myrderierne i Rwanda

Mobutu blev styrtet i 1997, men det skyldtes ikke et indre oprør. Det var en følge af myrderierne i Rwanda tre år tidligere. Det førte til at Rwanda og Uganda støttede grupper af oprørere i det østlige Congo, der fik styrtet Mobutu og indsat Laurent Kabila som ny præsident. Men Kabila kunne ikke skaffe orden i landet som nu også blev besat af styrker fra Zimbabwe

Den Demokratiske Republik Congo er med sine 2.345.000 kvadratkilometer fire gange så stort som Frankrig, men har kun cirka 70 millioner indbyggere. Lidt over 30 procent bor i byområderne, heraf cirka 8 millioner i hovedstaden Kinshasa.

Den rigeste provins er Katanga i den sydøstlige del af landet. Her findes 10 procent af verdens kobber, og det findes i en langt renere tilstand end i andre dele af verden. Hvor man for eksempel i Chile skal bryde 200 ton malm for at udvinde et ton kobber, behøver man i Katanga kun bryde 30 ton malm. Katanga har i øvrigt også betydelige mængder af det vigtige mineral kobolt.

Også det østlige og nordøstlige Congo er rigt på mineraler. Her findes især diamanter og guld samt coltar der er en uundværlig bestanddel ved fremstilling af blandt andet computere og mobiltelefoner.

De værste kampe foregår for tiden især omkring byen Goma hvor der er et betydeligt antal FN-soldater.

og Angola. De både kæmpede mod soldaterne fra Rwanda og Uganda, og berigede sig med de råstoffer som Congo er så rigt på.

Efter indgriben fra FN lykkedes det i 2001 og 2002 at få standset kampene. Laurent Kabila var blevet myrdet i 2001, men hans søn, Joseph Kabila, blev i 2004 valgt til landets præsident efter et valg som efter congolesiske forhold foregik nogenlunde regulært. For at sikre roen blev der opstillet en FN-styrke i landet der i første omgang var på 3.000 mand og senere voksede til 17.000.

Fem millioner er døde

Freden var derefter sikret i store dele af Congo, men i den nordøstlige del af landet

var der stadig kampe. Disse kampe blev forstærket i oktober 2008, mellem styrker der støttes af henholdsvis den congolesiske og den rwandiske regering.

FN-styrken har ikke kunnet standse disse kampe der foreløbig har sendt en halv million mennesker på flugt, og som fører til tusinder af dødsfald oven i de 5 millioner som kampene siden 1997 har medført.

Skal kampene standses, er det nødvendigt at man får lagt det nødvendige pres på regeringerne i Congo og Rwanda. Samtidig må man skaffe sig kontrol med de vigtigste miner. Soldaterne i landet – og det gælder begge sider – får nemlig deres indtægter ved at presse mineselskaberne for penge. ♦

Franske soldater

Den congolesiske by Bunia er mere end blot en by, det er også navnet på en skandale der handler om mulig tortur – og som rejser spørgsmål omkring ansvar når EU udsender tropper.

CONGO. Bunia dannede i 2003 ramme for EU's *Operation Artemis* – og det er i den forbindelse at spørgsmålet om tortur og brud på folkeretten er blevet rejst. Sagen har ikke fået nogen særlig opmærksomhed herhjemme – men i Frankrig og Sverige har den nu fem år gamle sag skabt overskrifter og ført til stor debat. Ikke mindst som følge af en række programmer på svensk tv.

At det netop er i de to lande at *Bunia*-sagen får opmærksomhed, er ingen tilfældighed. Det hele startede nemlig da hjemvendte svenske soldater anklagede franske medlemmer af EU-styrken for 23. juli 2003 at have tortureret en 17-årig congole-ser ved navn Joseph.

Svenske vidner

En af de franskmænd som de hjemvendte svenskere rettede kritik imod, var ingen ringere end den øverstbefalende for hele missionen, Christophe Rastouil. Som om det ikke var nok, er den øverste officer blandt svenskerne i Congo, Hans Alm, blevet beskyldt for at have set passivt til, mens torturen foregik. Dette på trods af at flere svenske soldater bad ham gribe ind.

Ifølge de svenske vidner førte de franske soldater bl.a. den unge congole-ser rundt i lejren i en snor. De svenske soldater har også fortalt at der blev foretaget en skin-henrettelse af den unge mand, ligesom de rapporterede at have hørt den 17-årige skrig af smerte under forhøret.

Vidt forskellige konklusioner

De svenske soldaters beretninger kom først for alvor frem flere år efter missionen, og førte til undersøgelse af anklagerne hos både det franske og svenske militær, men med vidt forskellige konklusioner. Det svenske forsvars chefjurist Stefan Ryding-Berg, der udarbejdede en udredning til det svenske forsvar, mente således at der var forekommet tortur og muligt brud på folkeretten. Det franske militærs undersøgelse – der blev offentliggjort 25. april 2008 – nåede derimod frem til den stik modsatte konklusion: Der var på ingen måde tale om overtrædelse af folkeretten, og det eneste forkerte der var begået, var at man ikke havde informeret svenskerne tilstrækkeligt om hvad der foregik.

Med andre ord er det altså vidt forskellige versioner af historien der fortælles i de to hæres rapporter om hændelsen.

under anklage for tortur

Franskmændene taler om en arrestation, efterfulgt af et forhør af en aggressiv fange – mens man i svenske medier har kunnet læse om forhør på 8 timer, fingeret henrettelse, brug af elektriske apparater – og brud på folkeretten.

De involverede

Den 17-årige Josephs videre skæbne er ukendt. Franskmændene siger at de efter forhøret blot kørte ham nogle kilometer væk fra lejren og satte ham af, men de har ikke sagt hvor. Svensk TV har uden held søgt at opspore ham, og svenske soldater har til svensk TV sagt at hvis han var blevet sat af det forkerte sted, eksempelvis i nærheden af fjendens lejr, var det at regne for en dødsdom.

Den øverstbefalende for de svenske styrker i Bunia, Hans Alm, fortsatte efter *Operation Artemis* sin karriere i det svenske militær. Senest har han været øverste officer for de svenske styrker der, under irsk kommando, er udsendt til Chad. Men 11. april 2008 kunne man i de svenske aviser læse, at han ville blive kaldt hjem til Sverige – selv om han stadig havde »den fulde tillid« fra de svenske styrkers øverstbefalende, Håkan Syrén. Den 28. april kunne man så læse at den officer der oprindeligt anmeldte torturen, følte at han var blevet tvunget til tavshed, ligesom billeder af mishandlingen skulle være forsvundet.

Den svenske forsvarschef Håkan Syrén overtager formandskabet for EU's militærkomité fra november 2009. Udnævnelsen bliver af ham selv betegnet som en anerkendelse af svenske indsats i EU's militærsamarbejde.

EU's chef for den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, Javier Solana modtages af to franske oberster i Entebbe, Uganda. Her lå hovedkvarteret for Operation Artemis som under fransk militær ledelse skulle skabe orden i nabolandet DR Congo. Efter missionen blev franske soldater anklaget for at have udsat en ung congoleser for tortur.

Operation Artemis

Artemis var en militær EU-operation i Den Demokratiske Republik Congo i 2003. Operation var centreret omkring Bunia i landets østlige Ituri-provins. Her stod FN magtesløs overfor røverbander og børnesoldaters hærgen, og bad derfor EU om hjælp. Unionen reagerede på FN's nødråb og sendte under fransk kommando 700 soldater til Bunia, herunder 90 svenske faldskærmsjægere og specialstyrker. EU-soldaterne blev indblandet i hårde kampe og var flere gange bange for at deres lejr skulle blive angrebet.

Indsatsen i Den Demokratiske Republik Congo trækkes ofte frem som et af eksemplerne på en vellykket EU-operation, og der blev efterfølgende uddelt medaljer til flere af de udsendte.

Men Syrén har gjort sig uheldigt bemærket i forbindelse men nogle meget dyre omorganiseringer af det svenske forsvar, hvorfor udnævnelsen i den svenske debat også er blevet beskrevet som en passende retræteordning.

Perspektiverne

Tilbage står ikke blot spørgsmålet om hvilken af de to redegørelser – den franske og den svenske – der er tættest på sandheden, men også hvordan sager som denne vil blive håndteret i fremtiden.

Under EU-Parlamentets samling i december rejste Héléne Goudin fra den svenske JuniListan sammen med JuniBevægelsens Hanne Dahl spørgsmålet overfor det (daværende) franske EU-

formandskab. De spurgte om hvilke garantier der findes for at de EU-styrker der udsendes i fremtiden, har de folkeretlige kompetencer i orden. Samtidig har de efterspurgt en afklaring af hvor det politiske ansvar skal placeres, hvis der i fremtiden opstår situationer i stil med *Bunia*-sagen. Om det er hos EU som samlet enhed, eller de enkelte lande og deres militær, ligesom de har efterspurgt om der er sanktionsmuligheder overfor lande, hvis udsendte tropper overtræder internationale konventioner.

Ved redaktionens slutning havde det nu aftrådte franske EU-formandskab endnu ikke svaret på spørgsmålene. ♦

4 ud af 10 våben rundt om i verden stammer nu fra europæiske fabrikker. EU har nu overtaget førertrøjen fra USA som våbenleverandør til alle egne af verden. Strategien med at styrke den teknologiske og industrielle basis i Europa kører.

Ny verdensmester i vå

DØDENS KØBMÆND. Europa har vundet et nyt verdensmesterskab. Man har ikke kunnet læse meget om det, og champagne-propperne er ikke sprunget lystigt rundt om i de europæiske hjem, endsige i de europæiske regeringskontorer. Højt er der blevet fejret hos EADS, Thales, BAE (British Aerospace), Finmeccanica og andre af de europæiske giganter inden for militært isenkram.

Men det er ganske vist at USA nu er blevet lillebror som hjemstavn for de såkaldte dødens købmænd. VM er kommet i hus med en ganske opsigtsvækkende spurt, hvor man ifølge det internationale fredsforskningsinstitut SIPRI i løbet af blot 6 år har fordoblet eksporten. Fra i år 2001 at have en eksport på 9.555 millioner US-dollars nåede man op på 18.157 millioner dollars i år 2006 som er det seneste tal i SIPRIs oversigter (se tabel på side 19).

4 af 10 våben fra Europa

Den europæiske sejr er ikke blot en letkøbt sejr. Den er vundet efter en hård kamp, hvor de nærmeste konkurrenter, USA, Rusland og Israel, i samme tidsrum også har øget deres eksport ganske væsentligt.

På verdensplan steg våbeneksporten med 58 procent i årene fra 2001 til 2006 ifølge SIPRI. Hvad angår Europamesterskabet har Frankrig udviklet sig til en suveræn vinder, med Storbritannien som sølvmedal-

De store europæiske våbenfabrikker i 2006

PLACERING PÅ VERDENSPLAN

firma	land	beløb	militærandel af firmaet	antal ansatte
1 Boeing	USA	30.690	50	154.000
2 Lockheed Martin	USA	28.120	71	140.000
3 BAE Systems	Storbritannien	24.060	95	88.600
7 EADS/Airbus	Europa*	12.600	25	116.810
9 Finmeccanica	Italien	8.990	80	63.700
10 Thales	Frankrig	8.240	64	52.160
16 MBDA	Europa*	4.140	100	10.400
17 Rolls-Royce	Storbritannien	3.960	30	1.829
18 SAFRAN	Frankrig	3.780	28	222

Kilde: SIPRI årbog 2008. Beløbet er i millioner US-dollar.

* Betegnelsen Europa dækker over et transnationalt firma placeret i flere store lande i Europa.

våbeneksport

Værdien af våbeneksporten år 2006, mio. dollar

EU	18.157
USA	14.008
Rusland	6.500
Israel	3.000
4 store i alt	41.665

De otte største i EU

Frankrig	5.061
Storbritannien	3.792
Tyskland	1.724
Holland	1.411
Sverige	1.406
Italien	1.217
Belgien	1.103
Spanien	1.060

Kilde: Det internationale SIPRI-institut, www.sipri.se, seneste årbog 2008, side 327-328.

De 15 lande med største militæruddgifter

	udgift	verdensandel	pr.indbygger	i % af BNP 2006*
1. USA	547	45	1.799	4,0
2. UK	59,7	5	995	2,6
3. Kina*	58,3	5	44	2,1
4. Frankrig	53,6	4	880	2,4
5. Japan	43,6	4	339	1,0
6. Tyskland	36,9	3	447	1,3
7. Rusland*	35,4	3	249	3,6
8. Saudi Arabien(c)	33,8	3	1.310	8,5
9. Italien	33,1	3	568	1,8
10. Indien	24,2	2	21	2,7
11. Sydkorea	22,6	2	70	2,5
12. Brasilien	15,3	1	80	1,5
13. Canada	15,2	1	461	1,2
14. Australien	15,1	1	733	1,9
15. Spanien	14,6	1	336	1,2

Fem største EU-lande i alt 197,9

Kilde: SIPRI årbog 2008. Tallene er i milliarder US-dollar og gjort sammenlignelige af SIPRI.

* skønnede tal. c) tallet inkluderer landets budgetposter for offentlig orden og sikkerhed og er derfor lidt overdrevne.

jetager. Tyskland lå i 2001 endnu helt uden for medaljerækkken, men har i perioden indhentet og nu etableret sig som en klar bronzetager.

De traditionelt fem største våbenkøbmænd, Frankrig, Storbritannien, Tyskland, Italien og Spanien stod i 2001 for 75 procent af EU's våbensalg. Siden har Belgien og Holland øget deres salg og er kommet med i klubben af store våbeneksportører, hvortil også Sverige hører. Til sammen stammer nu 70 procent af våbeneksporten fra EU fra disse otte lande (se tabel).

De fire stormagter i våbeneksport, EU, USA, Rusland og Israel, sælger knap 91 procent af alle våben, de 40 procent fra EU.

Oprustning længe planlagt

Allerede i 1999 vedtog EU-landene på et topmøde i Köln at følge op på den netop vedtagne Amsterdam-traktat. »Vi forpligter os derfor til at udvikle en mere effektiv europæisk militær kapacitet,« hed det i topmøde-erklæringen.

»Vi anerkender ligeledes behovet for at

gøre en vedvarende indsats for at styrke grundlaget for forsvarsindustrien og forsvarsteknologien, som vi ønsker skal være konkurrencedygtigt og dynamisk. Vi er fast besluttet på at fremme omstruktureringen af de europæiske forsvarsindustrier i de berørte stater. Vi vil derfor sammen med industrien arbejde for et tættere og mere effektivt forsvarsindustri-samarbejde.»

Nu er et vigtigt resultat af denne vedvarende indsats kommet i hus: VM i våbeneksport.

Forsvarsagentur arbejder på sagen

Militærindustrien bliver også fremmet af det fælles forsvarsagentur som EU-landene oprettede 12. juni 2004. Agenturet hedder på engelsk EDA – European Defence Agency – og formålet er bl.a. »at styrke EU's industri- og teknologibase på forsvarsområdet og skabe et konkurrencedygtigt europæisk marked for forsvarsudstyr.«

Herudover skal agenturet »bistå med udvikling og global omstrukturering af den europæiske forsvarsindustri,« samt »i

nært samarbejde med Kommissionen at arbejde for udvikling af et internationalt konkurrencedygtigt marked for forsvarsudstyr i Europa.»

Agenturet bor i Bruxelles, havde i 2007 et årsbudget på 160 millioner kroner og i alt 98 medarbejdere. Alle EU-lande er medlemmer, undtagen Danmark, fordi Danmark har en forsvarspolitik undtagelse. ♦

Læs mere om forsvarsagenturets arbejde på www.eda.europa.eu

Turbo på intern våbenhandel

EU-Parlamentet gav ved årsskiftet sit ja til en plan for at fremme våbenhandel i Europa og gøre det til ét stort marked. Kun få stemte nej.

DET INDRE MARKED. Et knusende flertal bakkede op da EU-Parlamentet i december 2008 og i januar 2009 efter en hasteprocedure vedtog at godkende en plan som skal sætte turbo på det indre marked for våben.

Planen om et fælles våbenmarked består af to dele, dels et direktiv om »forenkling af vilkår og betingelser for overførsel af forsvarsprodukter«, dels et direktiv om »indgåelse af visse kontrakter på forsvars- og sikkerhedsområdet«.

Der var opbakning fra danske SF, Socialdemokrater, Venstre, Konservative og Radikale, mens JuniBevægelsen og Folkebevægelsen stemte imod og Dansk Folkeparti undlod. Den tyske industrikommissær Günther Verheugen jubede i EU-Parlamentet i december:

»Hvem havde for 10 år siden, da Kommissionen for første gang fremsatte idéen om et indre marked for rustningsudstyr, troet at vi virkelig ville nå det,« spurgte han, og konstaterede:

»Vores industri vil blive mere internationalt konkurrencedygtig. Det gælder især for de mindre og mellemstore firmaer, hvis tilgang til dette marked bliver lettere af klarere og mere forudsigelige regler.«

Mere effektivitet

Verheugen skar også ud i pap, hvorfor der efter Kommissionens mening må gøres noget:

»Hvis man stiller sig spørgsmålet, hvordan det mon kan være at de europæiske forsvarsbudgetter til sammen når op på 40 procent af det amerikanske budget, mens dets effektivitet kun er 10 procent, kan man se hvor problemet ligger.«

Til sammen har EU-landene verdens klart andet største forsvarsbudget. Alene de fem lande der bruger flest penge på militær, bruger til sammen 197 milliarder dollars årligt. Det er Frankrig, Storbritan-

nien, Tyskland, Italien og Spanien (se tabellen side 19).

Venstrefløjten og EU-kritikerne peger på at hvis man letter den interne våbenhandel i Europa, vil det betyde tiltagende eksport udadtil også. Desuden anklager kritikerne direktiverne for vildledning, fordi de motiveres med slagord som leverance-sikkerhed og hensyn til mindre firmaer.

En kritik som i EU-Parlamentet blev bakket op af den britiske konservative Geoffrey Van Orden der stemte blankt.

»Det ville da være helt ekstraordinært af Kommissionen at bruge så meget tid på et projekt hvis det blot var for at forenkle regler og procedurer. Der er selvfølgelig tale om mere EU-involvering i forsvaret.«

Slappe regler for eksport

De europæiske våben ender trods alle erklæringer alligevel, hvor de ikke skulle ende, nemlig i områder med uro, borgerkrige og undertrykkelse.

DET YDRE MARKED. De europæiske lande er store våbeneksportører. Det gælder ikke kun britiske jagerfly, franske missiler og italienske håndvåben, men også teknologi til opbygning af våbenindustrien i andre lande. Der eksporteres til alle afkroge af verden.

Det er europæiske våben som anvendes af den tyrkiske hær imod kurdere, af den indonesiske hær imod befolkningen på Østtimor og i 90'ernes krige på Balkan. Selv om de fleste lande afviser at eksportere direkte til lande som undertrykker deres egne befolkninger, sker der i praksis igen og igen brud på reglerne, siger blandt an-

det ENAAT, den europæiske kampagne mod våbenhandel. Bruddene sker blandt andet ved re-eksport – altså at modtagerlandet sælger våbnene videre. Også det Stockholm-baserede internationalt anerkendte fredsforskningsinstitut SIPRI, påviser igen og igen at de europæiske våben ender mange steder i verden. EU har ingen lovgivning om våbeneksport fordi området hører under de enkelte medlemslande. Siden 1998 har EU dog haft et adfærdskodeks vedrørende våbeneksport.

Ingen EU-lovgivning

Adfærdskodekset blev vedtaget 8. juni

1998 og angiver otte principper for våbeneksport (se boks) og pålægger endvidere medlemslandene at indberette data om deres eksport til den fælles kontrolinstans, COARM. Det er denne instans som årligt udgiver en rapport om medlemslandenes våbeneksport.

I den kan man læse at der stadig er store forskelle i medlemsstaternes praksis med hvordan man udarbejder indberetninger, og at der er store problemer med at fremskaffe sammenlignelige statistiske oplysninger, »navnlig med hensyn til vær-dien af den faktiske våbeneksport.« ♦

Hasteprocedure

De to direktiver skal i foråret 2009 vedtages i EU's lovgivende organ, Ministerrådet, men det er en formsag. Vedtagelsen i EU-Parlamentet skete nemlig efter at der i løbet af 2008 blev færdigforhandlet et kompromisforslag bag kulisserne af repræsentanter fra de tre institutioner, Parlamentet, Kommissionen og Ministerrådet. Det er en arbejdsform som er blevet mere almindelig for lovgivningsprocessen i EU, og som gør den hurtigere og mere effektiv. Men det vækker samtidig kritik:

»Mit ændringsforslag om at sikre en parlamentarisk kontrol med våbenhandlen blev afvist i mit udvalg. Jeg har ikke engang kunnet stille det på ny i salen, fordi vi ikke har haft en

ordentlig parlamentarisk behandling. Det her handler altså ikke om gymnastiksko, men om farlige og truende varer. Derfor finder jeg at den uformelle Trilog – som det så harmløst kaldes – uanset om det er om klimapakker eller legetøj eller til andre lovgivninger – ikke passer til et moderne parlament,« sagde den tyske socialdemokrat Barbara Weiler, men stemte alligevel for sammen med sine partifæller. ♦

Våben til konflikt i Mellemøsten

MELLEMØST-KONFLIKT. Frankrig er storleverandør af krigsmateriel til den aktuelle konflikt i Mellemøsten. Næsten to tredjedele af eksporten af krigsmateriel til Israel kommer fra Frankrig. I alt har 18 af de 27 EU-lande eksporteret for 1,5 milliard kroner for året 2007. Det fremgår af EU's seneste årsrapport om våbeneksporten, offentliggjort i december 2008.

Frankrig, Tyskland og Rumænien var de tre største leverandører, med eksport for henholdsvis 939 millioner, 209 millioner og 126 millioner kroner.

Også Bulgarien, Slovenien, Tjekkiet, Belgien og Storbritannien har eksporteret for større beløb, mens traditionelt store våbenproducerende lande som Italien og Spanien har godkendt meget meget lidt eksport til Israel.

Sverige, som også er et af de større våbenproducerende lande, har sammen med otte andre lande intet eksporteret til Israel.

Eksporten gælder alt fra håndvåben og ammunition, til bomber, sprænghoveder, militærfly og flymateriel.

I alt udstedte medlemslande 1.018 tilladelser til våbeneksport til Israel, kun 28 ansøgninger blev afvist – med henvisning til blandt andet menneskerettigheder og hensynet til regional stabilitet. ♦

Adfærdskodeks for våbeneksport fra EU

EU vedtog i 1998 disse ikke-bindende retningslinjer for våbeneksport:

1. De internationale traktater og aftaler skal respekteres.
2. Modtagerlandet skal respektere menneskerettighederne.
3. Eksporten må ikke udløse, forværre eller forlænge væbnede konflikter i modtagerlandet.
4. Våbnene må ikke true regional fred, sikkerhed og stabilitet, f.eks. ved at modtagerlandet truer et andet land.
5. Våbnene må ikke true eksportørens allierede eller venligtsindede lande.
6. Køberlandet skal respektere god adfærd over for det internationale samfund, f.eks. hvad angår terrorisme og respekt for folkeretten.
7. Våbnene må ikke anvendes til andre formål i køberlandet eller videreeksporteret på uønskede betingelser.
8. Våbnene skal være passende i forhold til modtagerlandets tekniske og økonomiske formåen.

Fra Venus til

»EU's rumpolitik bliver i stigende grad drevet frem af militære snarere end civile mål,« skriver Frank Slijper fra den hollandske Kampagne mod Våbenhandel i en ny rapport. Vi bringer her rapportens konklusion.

MILITARISERING AF RUMMET. I de sidste ti år har vi oplevet et nyt rumkapløb, der indebærer en stor risiko for at blive politiseret og endog vil kunne føre til en militær konfrontation. De forsøg med antisatellitvåben som Kina og USA for nylig har gennemført, har gjort det klart, at den fredelige udnyttelse af rummet er truet. Selv om der endnu ikke er våben i rummet, er forskellen mellem militarisering og oprustning i mange henseender et spørgsmål om fortolkning af ordenes betydning. Allerede nu spiller navigations- og observationssatellitter en aktiv og afgørende rolle på mange områder i krigsførelse, lige fra indsamling af oplysninger

og kommunikation til styring af missiler og våben.

De hidtidige europæiske initiativer til at gøre fælles brug af militære former for rumaktiver er en del af et bredere fremstød for at gøre EU til en militær kraft. Selv om tre folkeafstemninger (i Frankrig, Holland og Irland) måske nok har sinket fremdriften, er det sandsynligt at den snigende militarisering af den europæiske rumpolitik fortsætter.

Civil og militær rumteknologi

Så længe Europa endnu sidder på bagsædet i den voksende internationale rivalisering i rummet, burde det bruge sin stilling

til at forstærke og fremme forhandlinger, især i FN, om at rodfæste og styrke Ydre rum-traktaten og forhindre ethvert våbenkapløb i rummet fra at eskalere yderligere.

Eftersom aktiverne i rummet i stigende grad bliver benyttet til begge formål, bliver det stadig vanskeligere at skelne mellem civil og militær brug af rummet. Og hvad værre er: I Europa bliver den endnu dominerende civile – kommercielle eller videnskabelige – brug overskygget af de nylige initiativer til at inddrage det militære i Europas rumpolitikker og rumaktiviteter, sådan som det for eksempel er tilfældet med Det Europæiske Rumagentur og GMES-projektet. Når de inddrages, betyder det ofte at de overtager den væsentlige kontrol. Det betyder at Europa nu presser på for at få en fremtrædende militær plads i rummet, hvorved det kommer til at udgøre en voksende del af risikoen for et våbenkapløb i rummet.

På samme måde er der en risiko for, at Galileo bliver til navigationssystemet for krige, som EU kan komme til at føre for at gribe ind i konflikter – det vil ud over at kunne sende billeder og informationer også eventuelt i fremtiden kunne omfatte styring af missiler og artilleri. Også her gælder det, at selv om Galileo almindeligvis fremstilles som et ægte civilt program, viser det sig nu at være militariseret i høj grad.

Røgslør

Drivkræfterne bag denne udvikling er såvel forretningsmæssige som militære. Der er en reel fare for at de militære og industrielle drivkræfter træder i forgrunden frem for mere ægte ukontroversielle behov for at udvikle (fælles) civile kapaciteter i rummet.

Hvad betyder det?

Galileo

Galileo vil blive den europæiske pendant til det amerikanske GPS-system. Galileo baseres på en konstellation af 30 satellitter i forskellige baneplaner 23.000 km. over jordoverfladen. Den 30. november 2007 indgik de 27 involverede EU-transportministre en aftale om at Galileo skal være operationelt i 2013. Galileo-projektet er et fælles projekt mellem den europæiske rumfartsorganisation ESA og EU. Opbygningen af systemet og opsendelsen af satellitterne forventes at koste 24 milliarder danske kroner, og bliver dermed det hidtil største europæiske teknologi-projekt. Heraf skal en stor del komme fra bidrag fra den private sektor.

(Kilde: Dansk Selskab for Rumfartsforskning)

GMES

Som et led i EU's strategi for en bæredygtig udvikling konkluderede Det Europæiske Råd i Göteborg at der inden 2008 skulle oprettes en europæisk kapacitet til global miljø og sikkerhedsovervågning (GMES, Global Monitoring for Environment and Security).

(Kilde: EU-Kommissionen)

Det europæiske Rumagentur (ESA)

Den europæiske rumfartsorganisation ESA er en sammenslutning af 18 europæiske lande (blandt andet Danmark) indenfor rumfart og rumforskning. En del af ESA's aktiviteter er det obligatorisk for medlemslandene at betale til. Det gælder rumforskningsprogrammerne og det generelle budget som finansieres via økonomiske bidrag fra alle organisationens medlemsstater og beregnes ud fra hvert lands bruttonationalprodukt. Derudover har ESA en række frivillige programmer.

ESA's budget for 2006 var ca. 21 milliarder danske kroner. ESA arbejder ud fra princippet om, at de lande der bidrager økonomisk til programmerne, også skal have noget igen i form af industri- og forskningskontrakter mv.

(Kilde: ESA Danmark)

Mars

Frank Slijper arbejder for den hollandske Kampagne mod Våbenhandel (Campagne tegen Wapenhandel), hvor han har forsket i og skrevet om våbenhandel de sidste 15 år. Han mener at den europæiske rumpolitik er tæt forbundet med en snigende militarisering uden nogen offentlig debat.

EU's strategiske interesse i rummet

Om rumstrategien skriver EU-Kommissionen:

Aktiviteterne i rummet er strategisk vigtige for opbygningen af EU. Rummet er et redskab, der kan tjene EU's politiske tiltag, medlemsstaterne og borgerne i form af strategisk indflydelse, videnskabelige fremskridt, økonomisk vækst i videnssamfundet og sikkerhed.

EU's sikkerhedspolitik udvikler sig hastigt. Rumbaseret iagttagelse og reaktionsevne kommer til at spille en væsentlig rolle i denne politik. Sondringen mellem forsvarsinfrastruktur på den ene side og indre sikkerhedsinfrastruktur og systemer på den anden side udviskes, og det er nødvendigt at skabe klarhed over anvendelsen på fællesskabsplan. Rådet for Den Europæiske Union erkender, at rumbaserede aktiver kan bidrage til både at øge Europas kapacitet på krisestyringsområdet og til at bekæmpe andre trusler mod EU's sikkerhed. Rådet har derfor vedtaget, at krav, som er beskrevet og godkendt inden for rammerne af den europæiske sikkerheds- og forsvarspolitik, bør afspejles i EU's overordnede rumpolitik og dets rumprogram.

Kilde: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0208:FIN:DA:PDF>

Derfor bør EU melde klart ud om sine militære hensigter og holde op med at bruge det røgslør, der består i, at man sætter etiketten »sikkerhed« på projekter som har tydeligt identificerede militære interesser og mål i sig. Det er symptomatisk på området for militære spørgsmål, at mange udviklinger tager form i en atmosfære af møder og drøftelser i en inderkreds af interessenter som har en direkte interesse i at disse ting udvikler sig: eurokrater, repræsentanter for industrien og militære ledere. Derimod er der meget lidt interesse for at inddrage en bredere offentlighed eller et kritisk, oplyst civilsamfund. Den tendens udhuler den almindelige offentlige støtte til militære aktiviteter og underminerer selve EU's troværdighed. ♦

*Oversat af Luise Hemmer Pihl
Artiklen er en oversættelse af konklusionen på en rapport om den europæiske militære rumpolitik.
Rapporten kan hentes på engelsk på http://www.tni.org/detail_pub.phtml?&know_id=276.*

Fra FN-missionen UNMIS i Sudan hvor SHIRBRIG i 2005 stillede med et hovedkvarter og andre faciliteter. UN Photo/Fred Noy

Nordiske lande nedlægger FN-styrke

SHIRBRIG. Den 20. november sidste år blev dødsdommen afsagt over SHIRBRIG. Repræsentanter for de 16 medlemslande i FN's multinationale hurtige udrykningsbrigade besluttede at nedlægge brigaden endegyldigt den 30. juni 2009.

Brigaden har udført flere fredsbevarende opgaver i Afrika, men aldrig som en fuld brigade (4-5.000 soldater). Brigadens opgaver er/var defineret fra en fuld brigadeindsats til planlægnings- og hjælpeopgaver. I arbejdsplanen for 2008 beskrives SHIRBRIG som et »uniket tilbud« til FN.

Danmark er værtsnation for brigaden som har hovedkvarter i Høvelte i Nordsjælland. Sammen med Sverige og Norge havde den danske regering før det afgørende møde meddelt, at man under alle omstændigheder ville trække sig ud af samarbejdet.

I en meget kortfattet erklæring fra mødet begrundes beslutningen således:

»På grund af de ændrede rammer for fredsbevarende missioner, udviklingen af FN's behov, såvel som andre presserende operationelle forpligtelser fra medlemslandene i fredsbevarende operationer, har medlemslandene konkluderet at andre former er bedre egnede til fortsat støtte til FN.«

Uden debat

Beslutningen kritiseres stærkt af det danske FN-forbund. Formanden Jørgen Estrup kalder det endnu et eksempel på, at Danmarks regering går uden om FN.

»FN-styrken SHIRBRIG var det nærmeste vi nogensinde har været på en permanent global fredsstyrke, der havde FN som arbejdsgiver med det særlige sigte at undgå en gentagelse af katastroferne i

Rwanda 1994 og Srebrenica 1995,« ud-talte han i en pressemeddelelse umiddelbart efter afgørelsen.

Hans kritik deles af FN-forbundene i Sverige, Norge og Finland, som i en fælles henvendelse opfordrede til at udskyde og revurdere beslutningen. I stedet slog de til lyd for fortsat nordisk engagement i SHIRBRIG og øget vægt på fredsbevarende indsatser. Men forgæves.

»Regeringens modstand mod FN-styrken viser, at de ikke forstår behovet for en global fredsstyrke. NATO og EU kan aldrig blive en ramme for en sådan styrke. Beslutningen er truffet uden nogen reel debat og uden hensyn til protester fra de fire nordiske FN-forbund,« siger Jørgen Estrup.

Ikke efterspurgt

Han kritiserer også Socialdemokraterne og de Radikale for passivitet.

SHIRBRIG-brigaden med hovedkvarter i Høvelte skal nedlægges. Regeringen forstår ikke behovet for en global fredsstyrke, mener FN-forbundet.

Men Socialdemokraternes forsvarsordfører John Dyrby Paulsen støtter beslutningen om at nedlægge SHIRBRIG.

»Det er en konsekvens af at det er svært at involvere andre lande. Det er en naturlig beslutning, i og med at brigaden ikke har været efterspurgt,« siger han.

Er det ikke et uheldigt signal i forhold til FN?

»Ikke når FN siger at I bruger kræfterne bedre på noget andet.«

Han afviser at beslutningen skal tolkes som et første skridt mod en dansk deltagelse i EU's militære samarbejde, for eksempel i den nordiske kampgruppe som skal stå klar i 2010.

»Vi skal ikke opretholde SHIRBRIG, fordi det måske kan bruges som et argu-

ment for et forbehold mod at deltage i EU's militære samarbejde. Vi må spørge, om det er noget vi får brug for eller ej. Og vi får ikke brug for SHIRBRIG,« konkluderer han.

Pengemaskine

Hans Henrik Larsen er chefsergent og arbejder som finance controller i SHIRBRIG og har i denne egenskab endnu sin daglige gang i hovedkvarteret i Høvelte. Han er opstillet som kandidat for Folkebevægelsen til EU-parlamentsvalget i juni.

Når SHIRBRIG nedlægges, vil han blive tilbudt andet job i forsvaret, men han synes det er en forkert beslutning, som ikke er gennemtænkt.

»SHIRBRIG har aldrig levet op til sit

»Man kunne definere og satse på andre typer af opgaver i stedet for at nedlægge brigaden,« siger Hans Henrik Larsen, chefsergent og ansat som finance controller i SHIRBRIG.

oprindelige formål. Man har aldrig været ude med fuld styrke. Missionen i Eritrea, hvor man var flest, var med en bataljon og et hovedkvarter; altså et sted mellem en tredjedel og en fjerdedel af fuld styrke. Men i takt med at tiden og betingelserne ændrer sig, kunne man definere og satse på andre typer opgaver i stedet for at nedlægge brigaden,« siger han.

I et større perspektiv ser han beslutningen som et symptom på en beklagelig international udvikling.

»Vesten vil hellere slås i NATO- og EU-sammenhæng, og betale for FN-soldater fra Indien, Bangladesh og Pakistan. De er bare ikke så godt udrustede og uddannede som vestlige soldater, men det er en pengemaskine for disse lande at sende soldater ud på FN-opgaver. Jeg mener at den vestlige verden er ved at svigte FN's fredsbevarende missioner fuldstændigt,« siger Hans Henrik Larsen.

Nordisk kampgruppe

Om nedlæggelsen af SHIRBRIG hænger sammen med regeringens ønske om at komme med i EU's militære samarbejde tør Hans Henrik Larsen ikke føle en dom over. Men tanken er nærliggende:

»Regeringen er jo stærkt irriteret over forsvarsforbeholdet og vil gerne med i EU's militære samarbejde. De andre nordiske lande deltager i EU's nordiske kampgruppe, så jeg kan da godt have en tanke om at den danske regering er interesseret i at komme med. Svenskerne klager over de store udgifter de havde, da kampgruppen var i beredskab i første halvår af 2008, så der er vel et pres for at få flere med til at dele udgifterne. Det kunne man godt forestille sig,« siger Hans Henrik Larsen. ♦

Fakta om SHIRBRIG:

SHIRBRIG står for Multinational Standby High Readiness Brigade.

SHIRBRIGs hovedkvarter ligger på Høvelte Kaserne i Nordsjælland. Staben består af 30 officerer og befalingsmænd af stampersonelgruppen.

Formålet er at have en fælles styrke til rådighed for FN til indsættelse i fredsbevarende operationer overalt på kloden med kort varsel. Efter flere års forberedelser blev SHIRBRIG klar-meldt i januar 2000, og i slut-

ningen af samme år blev brigaden for første gang indsat i operativ mission under konflikten mellem Etiopien og Eritrea. Siden har hele eller dele af brigaden været indsat under FN-kommando fire gange, senest i Sudan hvor SHIRBRIG var indsat 2004–05. De seneste 3 år har SHIRBRIG ikke været udsendt til missioner. Imidlertid har enkeltpersoner været udstationeret ved flere lejligheder, f.eks. i Tchad i 2008. SHIRBRIG har desuden haft som supplerende opgave at støtte opbygningen af den Afrikanske Unions (AU) hurtige indsatsstyrker ved henholdsvis ECOWAS og EASBRIG.

Læs mere på shirbrig.dk eller den uofficielle side shirbrig.org

Nogle siger at EU må gribe ind i konflikter fordi erhvervsinteresser skal forsvares, andre siger at EU må gribe ind af moralske årsager. Resultatet er det samme, nemlig opbygningen af en militær stormagt. Det fik en tysk EU-politiker til at bryde med De Grønne.

SO ODER bliver det

ANTI-MILITARISTEN. Tobias Pflüger ved man hvor man har. Kendt og aktiv i den tyske fredsbevægelse siden først i 1980'erne, og aktiv i det tyske parti De Grønne. Dengang handlede det om kold krig og våbenkapløb mellem NATO's Pershing-raketter og Sovjetunionens SS20-raketter og om den amerikanske præsident Reagans stjernekrigsprojekter.

Siden faldt muren mellem Øst- og Vesteuropa, og det samme gjorde stort set fredsbevægelsen. Men for Tobias Pflüger er der nok af militarisering at kæmpe imod. Og det gør han nu fra sin plads i EU-Parlamentet, hvor han blev valgt ind på en uafhængig liste, og siden tilsluttede sig venstrefløjspartiet Die Linke.

Pflüger er medlem af EU-Parlamentets udenrigsudvalg, samt underudvalget om forsvar og sikkerhedspolitik, hvorfra han nu med tal og taler bekæmper EU's udvikling hen imod hvad han mener bliver en verdensmagt på vej ind i verdensomspændende krige og konflikter.

Vi er meget langt fra at EU bliver en verdensmagt, der skal stadig være enstemmighed på området, og man er langt fra enige?

»Det er forkert at sige det på den måde. Faktisk er udviklingen langt fremskreden. Det tydeliggøres især af kampgrupperne, som kan sættes ind hvor som helst i verden, og at man arbejder tættere og tættere sammen med NATO og dermed også agerer mere og mere militært.

Et eksempel er indsatsen i Guinea-Bissau i Afrika, hvor det er tydeligt at EU optræder som militær magt for at forsvare sine interesser, sådan som de er defineret i den europæiske sikkerhedsstrategi.

I Congo er EU drevet af sin interesse i adgangen til råstoffer, og i Tchad af interessen for at være i nærheden af Darfur-konflikten.

Senest er det blevet meget tydeligt med Atalanta-indsatsen imod pirateri i farvandet ved Somalia.

Hvis man virkelig vil løse problemet med pirateri, må man give Somalia sin su-

SO en militær stormagt

verænitet tilbage og hjælpe menneskene ud af fattigdommen. Men her har EU sammen med USA gjort det modsatte. Etiopien har invaderet med støtte fra USA, og europæiske fisketrawlere har fisket havet tyndt. Ganske vist sejler disse trawlere under liberisk flag, men vi ved at der reelt er tale om europæiske fiskere. Dette er en væsentlig årsag til fattigdom og til pirateri.«

»Hvis man virkelig vil løse problemet med pirateri, må man give Somalia sin suverænitet tilbage og hjælpe menneskene ud af fattigdommen.«

Vi har oplevet at pirater måtte sættes af på en strand på grund af uafklaret samarbejde. Viser det ikke behovet for et styrket samarbejde på europæisk og internationalt plan?

»Pointen er netop at EU her sætter gang i en militær indsats, før man har fået retsgrundlaget i orden. Nu 10 år efter at militariseringen for alvor gik i gang, vil man gerne fejre udviklingen ved at forkynde at man nu også kan gå ind i en maritim konflikt.

I grundlaget for Atalanta-operationen står at man må operere inden for 12 sø-milegrænsen, det vil sige inde på somalisk territorium. Det er folkeretligt slet ikke afklaret med hvilket mandat, man kan anholde pirater, altså et lands borgere på deres eget lands territorium, det er virkelig en gråzone. For eksempel har det tyske militær slet ikke lov til at anholde personer, så skal man sende tysk politi i stedet.

Når EU bare bevidst overtræder folkeretten, sender man et yderst farligt signal om lovløshed til omverdenen. Så vil man medvirke til at udbygge pirateriet i stedet for at indskrænke det. Det er derfor jeg insisterer på at folkeretten bliver overholdt.

Ellers kan man lave nok så mange tropper og indsatsgrupper, det løser ikke problemerne.«

Hvis man sammenligner de militære udgifter, bliver det klart at EU kun er en dværg?

»Ja, hvis man kun sammenligner med USA, så passer det. Men hvis man sammenligner EU med alle andre aktører, står det klart at EU faktisk spiller samme rolle som USA.

Til sammen eksporterer EU-landene mere militært udstyr end USA – i alt for omkring 2200 milliarder kroner.

Det er en meget, meget stor andel i verden – og samtidig har EU-landene til sammen også ganske mange soldater. Samtidig er der også i EU et tydeligt militær-industrielt kompleks, hvor industriinteresser også påvirker de sikkerhedspolitiske beslutninger.

Til sammen gør det at EU bliver en meget vigtig aktør.«

Men stadig er EU en lillebror i forhold til storebror i USA?

»Jeg vil snarere sige det sådan at vi har en storebror, EU er en mellemstor bror, og dernæst har vi alle de meget små brødre.

Samspelet mellem at der ikke nogen som helst begrænsninger på EU's ageren, det kan være hvor som helst og i hvad som helst, og så den industrielle udvikling, gør EU farlig.

Hertil kommer at der er en helt grundlæggende forståelse mellem aktørerne i EU om hvad man har gang i. EU-Kommissionens formand Barroso har for eksempel sagt at EU er et »venligt imperium«.

Jeg oplever meget stærkt i EU-Parlamentet denne moralske leder-holdning i

»EU's udvikling på det militære område er som at ride på en tiger, man kan måske blive siddende, men kan ikke styre retningen«, siger Tobias Pflüger

forhold til hvordan man behandler andre lande – altså »vi må fortælle dem hvad de skal gøre.«

Mange som bakker op om EU's udvikling på det militære område, mener at den er nødvendig for at tilbyde verdenssamfundet en mere civil og human tilgang til konfliktløsning som modspil til amerikanske militære løsninger?

»Jeg undrer mig altid over at denne holdning kommer fra nogen som har kendskab til EU. Det er som at ride på en tiger, man kan måske blive siddende, men kan ikke styre retningen.

Teoretisk kan man måske skabe en god aktør, men hvad hvis den er på vej i en helt forkert retning?

Det er problematisk at man vil konstruere et EU som ikke findes. Jeg finder det nemt at diskutere med folk som har den åbne holdning at man vil igangværende udvikling. Det er langt sværere at diskutere med folk som siger at de vil noget helt andet og samtidig bifalder hvad der sker. Hvis Lissabon-traktaten kommer, så vil EU rent faktisk agere som militær stormagt.

I Lissabon-traktaten defineres tydeligt at EU skal forfægte sine interesser som en stormagt. Det lyder meget mere positivt end det er – jeg må sige at Solana har en evne til at være et venligt og tilforladeligt ansigt udadtil. Men for os der møder hans embedsmænd i det daglige arbejde i EU, er det tydeligt at det handler om at skabe en imperial magt. For eksempel er det en ledende medarbejder som har udformet de tanker om en *slå først-strategi* der slap ud i den britiske avis The Guardian sidste år.«

De Grønne, hvor også danske SF sidder, har blandt andet stemt for styrkelse af det indre våbenmarked. Det ville de vel ikke gøre, hvis det passer hvad du siger om opbygning af et imperium?

fortsættes næste side...

»Man skal droppe den militære udvikling, droppe kampgrupperne, og omdanne EU's våbenagentur til et nedrustningsagentur«.

»Der er tre grupper i EU-Parlamentet. De borgerlige og venstrefløjen er enige

om at se på de interesser man tjener – og her vil de borgerlige fremme de militære og erhvervs-mæssige interesser. Den tredje gruppe er Socialdemokraterne og De Grønne. De mener at man har en moralsk forpligtelse til at agere i hele verden.

Med andre ord er der vidt forskellige begrundelser. Det ser man på beslutningerne om de militære indsatser. Nogle siger »vi skal gribe ind, vi har virksomhedsinteresser«, andre siger »vi skal gribe ind for at hjælpe, folk bliver dræbt«.

De facto fører det til samme resultat, opbygningen af en militær stormagt. Af denne årsag brød jeg med De Grønne, da man angreb Jugoslavien.«

Hvis du fik jobbet som EU-udenrigsminister, hvad ville du så gøre anderledes?

»Jeg får nok alligevel ikke jobbet. Men OK, mit bud vil være at man først og fremmest skal afvikle en del af det samarbejde, man allerede har bygget op.

Man skal droppe den militære udvikling, droppe kampgrupperne, og omdanne EU's våbenagentur til et nedrustningsagentur.

Dernæst skal man i udenrigspolitikken gennemføre en nøje granskning af hvad der er reel hjælp til den fattige verden og hvad der blot er EU-interesser.

Og endelig skal det civile samarbejde reelt være civilt, det vil sige at det tætte samarbejde med NATO skal op-høre. Man kan nok så meget sige at man vil agere civilt, men hvis man gør tingene sammen med NATO, er det alligevel militært.« ♦

Danmark skal med i EU's militære samarbejde, fordi der er brug for at udvikle EU som et alternativ til USA. Derfor vil Holger K. Nielsen afskaffe det danske forbehold som han var hovedmanden bag for 15 år siden.

EU er det eneste

FORSVARSFORBEHOLD. Det er et problem at USA er så dominerende i verden. EU skal have en stærkere rolle. Derfor skal Danmark med i EU's forsvarspolitiske samarbejde, og derfor vil Socialistisk Folkeparti have ophævet det forbehold for Danmarks deltagelse som har været gældende siden 1993. Det siger partiets forsvarspolitiske ordfører og tidligere formand Holger K. Nielsen i denne samtale med NOTAT.

Han mener for eksempel at EU burde spille en meget mere aktiv rolle i den aktuelle konflikt i Mellemøsten.

»EU er helt tavs og har en ligegyldig rolle, selv om konflikten får enorme konsekvenser for os,« siger han.

Men samtidig skal EU's forsvarsdimension være begrænset. EU skal opbygge en større kapacitet primært til fredsbevarende og fredsskabende missioner, men ikke udvikle sig til en militær supermagt.

Det er altså ikke en afskaffelse af forsvarsforbeholdet uden betingelser?

»Vi forestiller os en erklæring mellem de politiske partier, hvor vi skitserer betingelserne for at vi kan gå ind i det. Herunder at forsvarspolitikken skal have et be-

Det danske forsvarsforbehold

Danmark er, som det eneste af de 27 medlemslande, ikke med i EU's militære samarbejde. Det skyldes det såkaldte forsvarspolitiske forbehold fra 1993. Året før havde et flertal af danskerne stemt nej til den nye EU-traktat (Maastricht-traktaten). Herefter blev lavet en aftale om at Danmark står uden for samarbejdet om unionsborgerskab, euro, forsvar samt dele af retspolitikken. På den baggrund stemte et flertal ja til EU-traktaten i en ny folkeafstemning i 1993. Af stor betydning var det at SF indgik i det såkaldte nationale kompromis og nu anbefalede et ja.

Forbeholdets ordlyd er at »Danmark ikke [deltager] i udarbejdelsen og gennemførelsen af Unionens afgørelser og aktioner, som har indvirkning på forsvarsområdet, men Danmark vil ikke hindre, at der udvikles et snævrere samarbejde mellem medlemsstaterne på dette område.«

Danmark er derfor afskåret fra militære operationer, men har deltaget i 12 civile missioner under EU's ledelse. Forbeholdet er anvendt 17 gange og har f.eks. betydet at Danmark ikke medvirkede ved operationer i Bosnien, Congo og Tchad.

alternativ til USA (og Fogh)

grænset omfang og ikke bidrage til at udvikle et EU som en militær supermagt.«

Hvor præcise og ultimative er jeres betingelser?

»Der skal være betingelser, men der er jo ikke forhandlinger i øjeblikket. De helt præcise krav vil vi fremlægge når vi skal forhandle.«

Er det en betingelse for dansk deltagelse i militære aktioner at der ligger et FN-mandat. EU-traktaten siger kun at det skal være i overensstemmelse med FN's principper.

»Vi mener bestemt at der bør være et FN-mandat, og det må være noget af det

vi skal diskutere fra dansk side, det bør være et krav i forhandlingerne.«

Frygten for EU-hæren er væk

Mere end noget andet parti har SF andel i de fire danske EU-forbehold. I 1992 stemte et flertal af danskerne nej til Maastricht-traktaten. Derefter indgik SF et »nationalt kompromis« med ja-partierne om en ny afstemning et år senere, denne gang med Danmark uden for EU-samarbejdet på fire områder, blandt andet det forsvarspolitiske. Til gengæld opfordrede SF til at stemme ja.

Holger K. Nielsen angiver tre grunde til at han har ændret holdning og i dag gerne vil med i EU's forsvarspolitiske samarbejde.

»Dengang havde vi ingen anelse om hvordan det ville udvikle sig. Vi frygtede de franske ambitioner om en fælles EU-hær, men den kan vi slet ikke se nogen steder. Det der ligger i støbeskeen, er noget meget begrænset. Der er ikke tale om EU-soldater, men at de nationale soldater sender styrkebidrag til en fælles kom-

mando i EU i stedet for NATO, men det er meget begrænset styrke i forhold til NATO, og langt mindre end USA.«

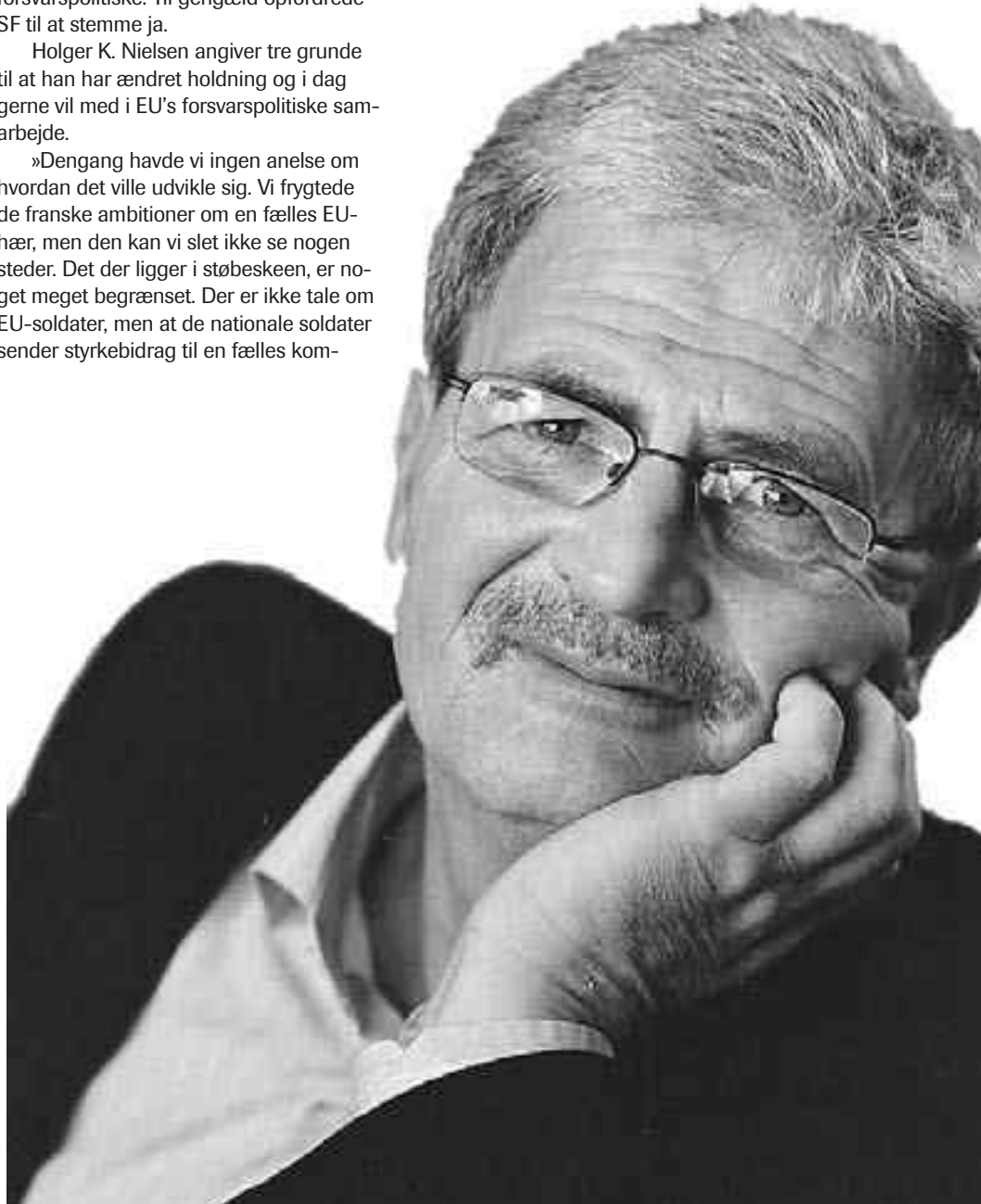
Som den anden grund peger han på krigen i Jugoslavien.

»I 1992 kunne man ikke forudse barbariet og massakrerne, men hvis EU havde haft en fælles sikkerheds- og uden-

fortsættes næste side...

»Den politik i Irak og Afghanistan som Bush har stået for, den amerikanske dominans og tro på militære løsninger, og dobbeltmoralen i udenrigspolitikken kræver et modsvar, det er blevet mere klart for os,« siger Holger K. Nielsen

fortsat fra forrige side...

rigspolitik og også en forsvarsdimension, kunne vi have intervenseret langt mere effektivt og bidraget til at krigen ikke fik de katastrofale konsekvenser.«

For det tredje USA's dominerende rolle på globalt plan.

»Den politik i Irak og Afghanistan som Bush har stået for, den amerikanske dominans og tro på militære løsninger, og dobbeltmoralen i udenrigspolitikken kræver et modsvar, det er blevet mere klart for os,« siger Holger K. Nielsen.

Hellere EU end den danske regering

Når vi ser på EU's faktiske politik, så er det Hamas som bliver stemplet som terrorister, mens EU begunstiger Israel som handelspartner. Når Etiopien invaderer Somalia, ser man på, men når pirater angriber europæiske skibe, går man i aktion. Er du ikke bange for at blive underlagt nogle kræfter som vil en helt anden dagsorden end SF?

»Jeg vil næsten sige at i forhold til USA, men også i forhold til den danske regering, så har EU-Kommissionen været langt, langt mere kritisk over for israelernes fremfærd i Gaza, så jeg ville hellere have det var EU end Danmark der fører Mellempolitik.«

»Man er nødt til at se på, hvad der er alternativet. Nogen vil sige at det er FN, og det er jeg fuldstændig enig i. Det skal vi

arbejde på, også et FN med militære kapaciteter. Jeg tror bare ikke det er tilstrækkeligt. Bl.a. fordi USA ikke ønsker det.«

»Derfor er der behov for at Europa får mere styrke til at gå ind og blive et alternativ til USA rundt omkring i verden, med udgangspunkt i international lov og ret, og med en anden tilgang hvor forhandlingsvejen skal udnyttes og den militære vej er absolut sidste vej. Det er en anden tilgang end USA som er meget hurtigere til at gribe til militære veje.«

Lissabon-traktaten

Ønsket om at komme med i EU's militære samarbejde skal ses i forhold til SF's ja til Lissabon-traktaten. Den er foreløbig sat på standby på grund af irenes nej sidste år. En af grundene til det irske nej var at

Lissabon-traktaten indeholder flere nye tiltag på det militære område. Således forpligter traktaten medlemslandene til at »forbedre deres militære kapacitet«. Men Holger K. Nielsen afviser at der er tale om et krav om oprustning.

»Det er en fuldstændig misforståelse, det handler om at få en mere tidssvarende kapacitet, og det har at gøre med den omstilling, der er i gang også i det danske forsvar. Det er en national beføjelse hvor store udgifterne skal være. Den diskussion har du i NATO, ikke i EU.

Er det ikke mærkeligt at skrive en militær forpligtelse ind i en traktat?

»I og for sig ikke, når man bruger ordet »forbedring« er det fordi man vil have en diskussion af hvilket forsvar man vil have. For eksempel er det da vigtigt at vurdere hvilke våbentyper der er behov for. Det er en vigtig diskussion, også i EU.«

Der er flere andre nye ting i Traktaten. Våbenagenturet skrives ind i traktaten, ligesom en målsætning om at samarbejdet vil føre til et fælles forsvar, er du ikke nervøs ved noget af det?

»Faktisk ikke, for hvis det bliver til no-

»Frankrig er meget offensiv på at udvide det militære samarbejde for en kerne af lande. Det skal vi diskutere, men vi kan ikke have som udgangspunkt at EU's forsvarspolitik er den samme som den franske.«

get, så bliver det på bekostning af NATO-samarbejdet. Debatten handler om EU skal overtage opgaver fra NATO, med Balkan og Kosovo som et godt eksempel. Som venstreorienteret synes jeg det er en fordel at være med i et samarbejde uden USA. Alternativet er sammen med USA, og at det skulle være bedre har jeg svært ved at se,« siger Holger K. Nielsen.

Militær fortrop

Derimod mener han det godt kan blive et problem hvis en mindre gruppe danner en militær fortrop inden for EU-samarbejdet. Lissabon-traktaten indeholder denne mulighed for et såkaldt »permanent struktureret samarbejde«, hvor man forpligter sig mere vidtgående på fælles mål, blandt andet budgetmæssige.

Men han slår sig til tåls med at det er »dynamisk og ikke særlig udviklet«.

Sidste år kom der et temmelig konkret fransk udspil om at udvide det militære samarbejde for en kerne af lande.

»Frankrig er meget offensiv på det her. Man skal være forsigtig med det. Det er en del af idéen om et EU i flere hastigheder som vi har argumenteret meget for, men det skal foregå med rimelige regler. Det skal vi diskutere, men vi kan ikke have som udgangspunkt at EU's forsvarspolitik er den samme som den franske. Meningen med at ophæve forbeholdet er at formulere en europæisk sikkerhedspolitik som ikke er lig den franske imperialisme, og hvor våbenindustrien ikke har indflydelse.«

Militære briller

Fredsforskeren Jan Øberg skrev for nylig at EU først og fremmest definerer fred og sikkerhed med militære briller, at man foretrækker militære midler, frem for konfliktforståelse, forebyggelse og forsoning. Er du enig?

»Ser du på Irakkrigen, var det de centrale EU-lande, der gik imod i Sikkerhedsrådet i marts 2003, og som ville lade våbeninspektørerne fortsætte. Ser vi på Kosovo, så var det Europa der trak i langdrag, indtil man til sidst blev presset til at støtte krigen. I

diskussionen mellem EU og USA, så er det EU der konstant forsøger at bremse USA i at bruge de militære midler. Man vil ikke gå så langt som Øberg vil, men i forhold til hvad der ellers sker, og i forhold til hvordan USA og Rusland opfører sig, så forsøger man i langt højere grad at nå løsninger gennem forhandlinger.«

»Det er ikke godt nok, men bedre end det som USA og den danske regering står for i øjeblikket,« lyder opsummeringen fra Holger K. Nielsen.

Men det er den regering I vil lave en aftale med, om hvordan Danmark skal gå ind i det militære samarbejde. Kan det lade sig gøre?

»Måske ikke. Vi går kun med hvis vi får en fornuftig aftale, ellers er vi ikke med.« ♦

Siden sidst

Der sker hele tiden nyt i forhold til de emner vi skriver om i NOTAT. Her fortæller vi kort om nogle af de seneste initiativer og beslutninger.

Tekst: Sven Skovmand

Gasstriden afslører EU's afhængighed

Naturgassen fra Rusland har altid været vigtig for EU's forsyning med energi. Og striden om gassen i januar 2009 har vist, hvor stor afhængigheden er – især for de lande, der før 1989 var en del af Østblok-

ken. Blot få dage efter Ruslands stop for levering af naturgas måtte bulgarerne rationere al brug af gas, og EU's lagre skønnes ifølge EUobserver.com at være faldet fra 95 til 60 procent af deres kapacitet.

Ukraines betydning

Hovedproblemet er at gassen nok kommer fra Rusland, men at Ukraine råder over de gasledninger og det udstyr som skal bruges for at sende gassen videre til EU-landene.

Dette ejerskab giver ikke alene Ukraine en årlig indtægt på cirka 25 milliarder kroner. Det giver også Ukraine et kraftigt våben når landet skal forhandle med Rusland om prisen på naturgassen.

Det så man i 2006 hvor Rusland standse eksporten til Ukraine, for at gennemtvinge en forhøjelse af prisen der hidtil har ligget på omkring det halve af prisen på verdensmarkedet. Ukraine stjal simpelthen den naturgas som skulle gå til EU. Og så måtte russerne opgive de fleste af deres krav.

Russerne vil have en afgørelse

Det er baggrunden for at gasstriden er blevet så hård. Russerne vil simpelthen have en løsning, der én gang for alle kan løse problemet med Ukraine. Og man vil have EU's ledelse med i processen. Efter et møde den 17. januar underskrev Ukraine og Rusland en ny prisaf tale og lovede at der igen bliver åbnet for gassen. Om beslutningerne på mødet vil løse problemerne, må tiden vise.

Kravene til en energipolitik

De hårdest ramte stater vil utvivlsomt i den kommende tid kræve at der føres en politik som kan sikre dem mod en gentagelse.

De vil herunder pege på at lande som Tyskland og Frankrig stort set ikke har været ramt af de svigtende forsyninger, fordi de har andre forsyningsmuligheder. Disse lande burde efter deres opfattelse være kommet lande som Bulgarien og Slovakiet til hjælp. Der vil nok også være en øget interesse for at få bygget nye gasledninger der går uden om det problematiske Ukraine.

Læs mere i NOTAT om klimakrisen fra juli 2007 eller søg i artikelarkivet på notat.dk

Tysk journalist vandt over EU

Efter fem hårde år har den tyske journalist Hans-Martin Tillack vundet over EU's organ til bekæmpelse af svindel, OLAF.

Tillack afslørede i 2002 i det tyske magasin Stern en omfattende skandale i EU's statistiske kontor Eurostat, hvad der førte til at en række ledende medarbejdere blev afskediget.

Sagen blev taget op af OLAF, men Tillack fik ingen tak for sin indsats. Tværtimod beskyldte man ham for at have bestukket EU-embedsmænd for at få sine oplysninger.

OLAF fik Tillack anholdt af det belgiske politi og ransagede desuden hans hjem og kontor for dokumenter som de beslaglagde.

Tillack rejste sagen for Domstolen for Menneskerettigheder i Strasbourg som i 2007 erklærede at hans ytringsfrihed var blevet krænket, og at den belgiske stat skulle betale ham 75.000 kroner i erstatning.

Dommen førte dog ikke til, at Tillack fik sine papirer tilbage. Det gjorde han først i december 2008, efter at den belgiske anklagemyndighed havde meddelt at det ikke kunne bevises at Tillack havde handlet ulovligt.

Tillack-sagen har tidligere været grundigt dækket af NOTAT.

Læs mere i artikelarkivet på notat.dk

Ingen undtagelse for salmonella

Allerede i 2007 søgte Danmark at få samme undtagelse som Sverige for indførsel af kød fra fjerkræ som kan tænkes at indeholde salmonella.

Begrundelsen var at en streng dansk kontrol

har sikret at salmonella i fjerkræ er langt sjældnere end i andre EU-lande.

Men det har vi foreløbig fået nej til, oplyser Berlinske Tidende den 27. december 2008.

EU-Kommissionen har ganske vist godkendt det danske ønske, men en række EU-lande er modstandere af det, og det har derfor været umuligt at nå det kvalificerede flertal som skal sikre den danske undtagelse.

Læs mere i NOTAT om EU og fødevarer fra april 2007 eller søg i artikelarkivet på notat.dk

Næste nummer om EU-Parlamentsvalget

Søndag den 7. juni går vælgerne i de 27 EU-lande til stemmeurnerne for at vælge medlemmerne af EU-Parlamentet for de næste fem år. I alt skal der vælges 732 medlemmer, heraf 13 danskere. I dette nummer giver vi et overblik over valgets kandidater og temaer og ser nærmere på Parlamentets rolle.

Hvem kan man stemme på?

Seks politiske partier samt Folkebevægelsen mod EU og JuniBevægelsen har foreløbig besluttet sig for at opstille til valget. De kæmper om 13 danske mandater – det er et mindre end sidste gang.

Siden sidste valg har der været masser af EU-sager som har skabt stor opmærksomhed. Blot inden for det sidste år kan nævnes Det irske nej til Lissabon-traktaten, Vaxholmdommen om retten til faglig konflikt og Metockdommen om familiesammenføring. Vil disse sager få folk til at stemme, og stemme anderledes end sidst? Eller handler det mere om hvor kendte kandidaterne er?

Vi lader de opstillede præsentere sig selv. Hvem opstiller? Hvad vil de bruge deres indflydelse til? Hvordan ønsker de at EU udvikler sig? Hvad er deres mærkesager.

Hvorfor er der ikke flere der gider stemme?

Valgdeltagelsen til EU-Parlamentet er uhyggeligt lav, sammenlignet med valg til de nationale parlamenter. Ved det sidste valg var den under 50 procent, både i Danmark og i EU som helhed, og interessen har været faldende siden 1999. Bunden blev skrabet sidste gang af Slovakiet med 16,7 procent.

Hvad skyldes den manglende interesse? Kan EU-politik nogensinde blive en folkesag? Eller er afstanden til Bruxelles simpelthen for lang, til at de europæiske vælgere føler at det vedkommer dem?

Virker det?

Parlamentet har ingen mulighed for selv at fremsætte lovforslag. Men det har gennem årene fået stadig større rolle som medlovgiver i EU-systemet. Hvordan bruger parlamentet sin magt, og virker den parlamentariske kontrol?

I praksis har den øgede indflydelse ført til flere studehandler bag lukkede døre. Det betyder at de fleste forslag aldrig, trods traktatens ordlyd, kommer til behandling hos medlemmerne af Parlamentet, fordi der allerede er indgået et færdigt kompromis.

Svar på quiz:

1-a, 2-a, 3-b, 4-c, 5-c, 6-b, 7-b, 8-c, 9-a, 10-a

Test din viden

Svarene kan du finde i artiklerne inde i bladet, eller se de rigtige svar på side 31.

1. Hvad er grunden til at Danmark ikke deltager i militære EU-aktioner?		
a) forsvarsforbeholdet	b) Danmarks medlemskab af NATO	c) regeringens samarbejde med USA
2. Lissabon-traktaten siger at den fælles EU-forsvarspolitik...		
a) vil føre til fælles forsvar	b) kan føre til fælles forsvar	c) ikke må føre til fælles forsvar
3. I hvilket af disse lande udfører EU i øjeblikket en militær mission?		
a) Cuba	b) Bosnien-Hercegovina	c) Georgien
4. Hvilket EU-land har den største våbeneksport?		
a) Storbritannien	b) Tjekkiet	c) Frankrig
5. Hvilket EU-land var tidligere koloniherre i Congo?		
a) Italien	b) Spanien	c) Belgien
6. Sverige stod i spidsen for en EU-kampgruppe i foråret 2008. Hvad lød regningen på (i svenske kroner)?		
a) 500 millioner	b) 1,2 milliarder	c) 3 milliarder
7. Hvor mange soldater har EU ambition om at kunne udsende i mindst et år?		
a) 20.000	b) 60.000	c) 150.000
8. Hvilket af disse lande har ikke atomvåben?		
a) Frankrig	b) Storbritannien	c) Tyskland
9. Hvor ligger hovedkvarteret for FN's udrykningsbrigade SHIRBRIG som nedlægges i år?		
a) Danmark	b) Sverige	c) Polen
10. Galileo-projektet til 24 milliarder kroner er det hidtil største europæiske teknologi-projekt. Hvad går det ud på?		
a) satellit-navigation	b) udforskning af Venus	c) udvikle et missilskjold

